

Biblioteca Științifică
a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți

**„NUMELE
LUI ALECU
RUSSO
VA CREȘTE
CU TIMPUL
ȘI VA STRĂLUCI
GLORIOS”**

Vasile Alecsandri

(17 martie 1819 - 5 februarie 1859)

**Alecu Russo a fost poet, prozator, eseist, memorialist
și critic literar român, originar
din Basarabia, ideolog al generației de la 1848.**

**„În epoca dinainte de 1848, în Moldova critică, numai un om ca A.
Russo, cu cultura lui franceză și liberală dinainte de 1848 și de
după 1830...cu temperamentul lui entuziast, visător, generos,cu
mintea lui largă și înțelegătoare,
cu firea lui blîndă, unduioasă, dezmierdătoare, bogată,
izvorîtoare de gînduri și de simțiri,
a putut deveni reprezentativ”.**

G. Ibrăileanu

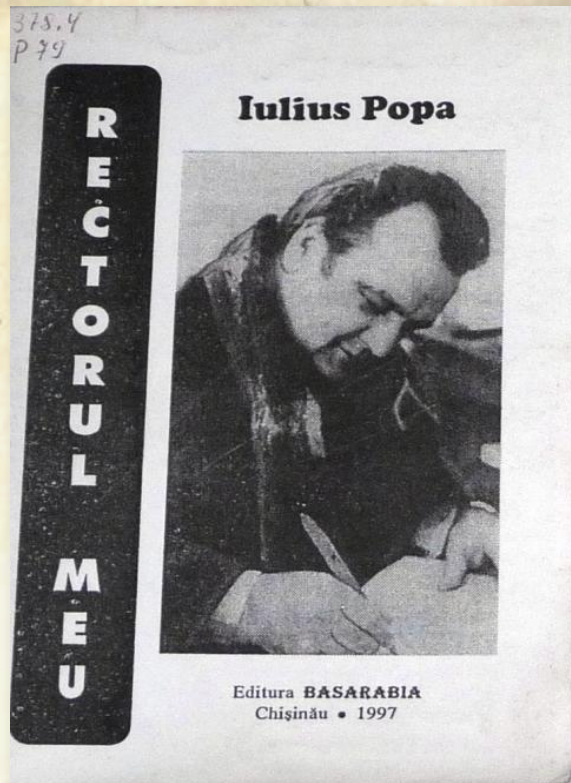

**La 24 aprilie 1959,
Institutului Pedagogic
de Stat din Bălți, i-a fost
conferit numele lui
Alec Russo.**

www.usarb.md

1969

„Ion Borșevici a lăsat în amintirea generațiilor viitoare o operă de artă națională: în curtea Pedagogicului bălțean – bustul lui Alecu Russo, sculptor Igor Kozlov”.

POPA IULIUS. RECTORUL MEU – ION BORȘEVICI, 1997

Două busturi: Alecu RUSSO

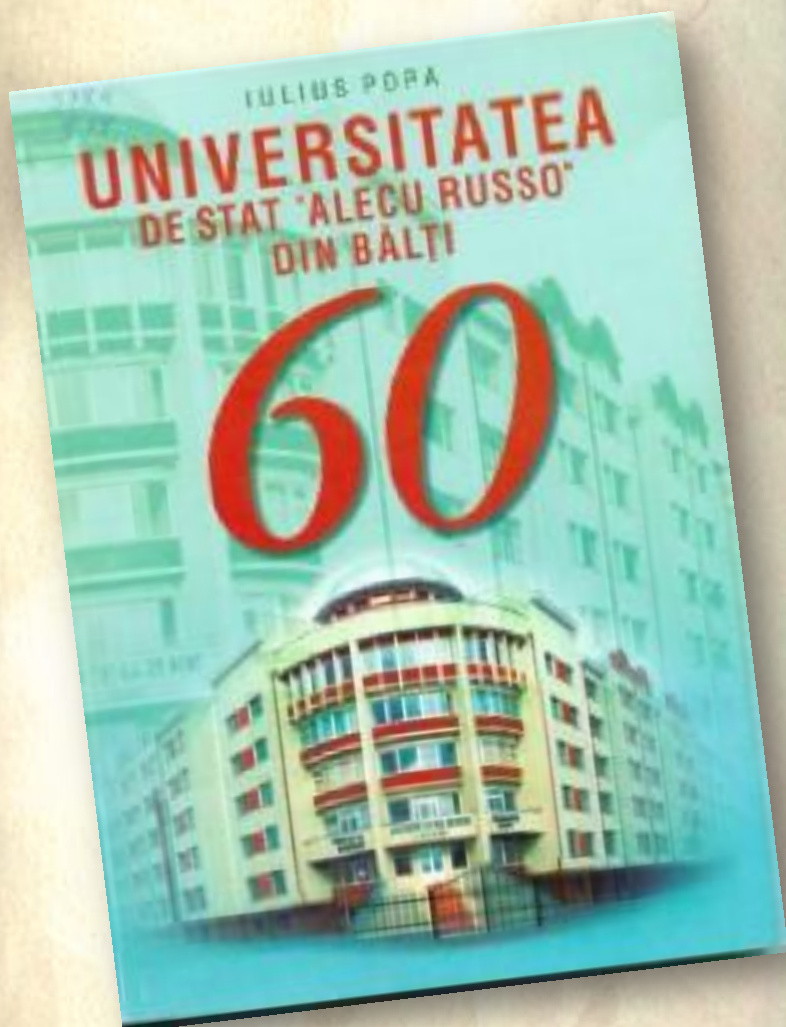
Ideea instalării unui bust *Alecu Russo* fusese lansată la o ședință a cercului literar *Luminița*, prin 1969–70, la care au participat Valentin Jitaru, redactorul ziarului *Pedagogul*, de asemenea tinerele talente studențești de la Filologie: Iulian Filip, Gheorghe Calamanciuc, Ion Cățaveică, Ion Berghia, Nelu Salahoru, Haralambie Dilion, Mircea Mitric și alții.

Idee apreciată de rectorul Ion Borșevici, dar care, pentru a fi materializată, necesita sume bănești. Studenții, la aceeași ședință, hotărâseră să facă un apel către toată studențimea balteană, ca fiecare să sacrifice câte 1 rubla pentru edificarea bustului. Rectorul, firește, s-a împotrivit, promițând că va găsi bani „din altă parte”. Mai întâi, l-a angajat pe Igor Kozlov, absolvent al Colegiului republican de Arte Plastice, în rol de autor al bustului.

Solemnitatea inaugurării s-a desfășurat în prima jumătate a zilei de 17 octombrie 1970. Curtea institutului – plină de oaspeți, studenți și absolvenți. Cuvântul de salut a fost rostit de rectorul Borșevici. Din toți vorbitorii, unul singur, Nelly Maliutina, conferențiar doctor la catedra de Limba Rusă și Lingvistică Generală, a pronunțat cuvântul „România”, referindu-se la opera principală a scriitorului „Cântarea României”. S-a ales cu mustrări orale din partea reprezentanților organului de securitate. La un geam al blocului nr. 3 fusese instalat un amplificator, prin care răsuna vocea lui Valeriu Senic,

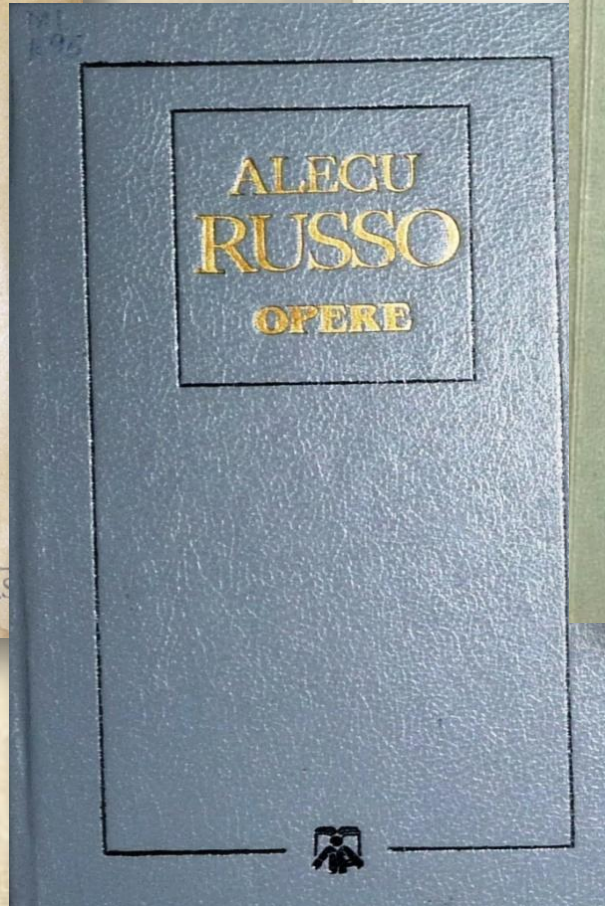
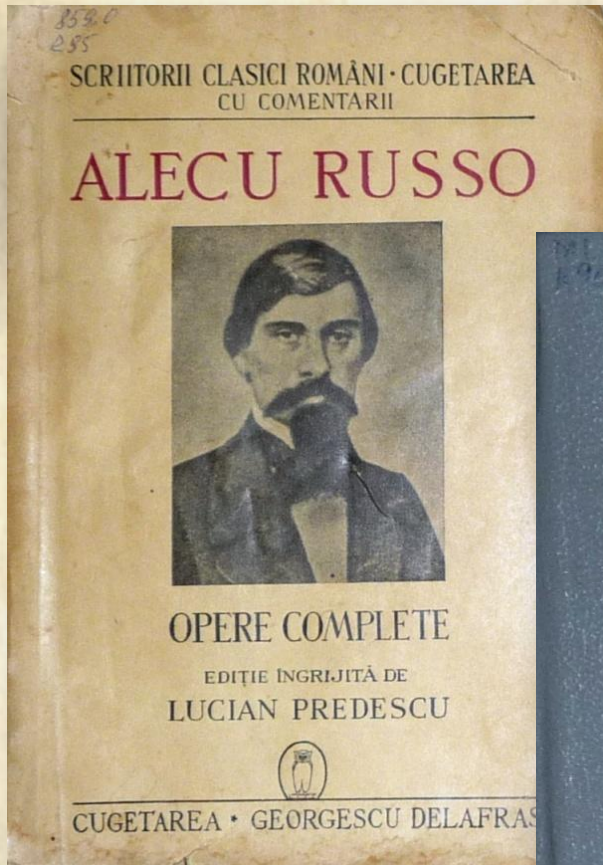
pe atunci decan la Facultatea de Pedagogie, reproducând fragmente din opera lui Alecu Russo, inclusiv din „Cântarea României”. Pauzele planificate erau completate cu melodiile naistului român Gheorghe Zamfir, reproduse de pe un disc adus de Valentin Jitaru. Reprezentantul securității se apropie de el și se interesează, dacă cel care cântă nu cumva e român. *Nu*, zice redactorul. *E naistul Văzile Iovu de la Chișinău*. Securistul șovaia, nu știa ce să facă – sa-l creadă, să nu-l scula. Într-un moment, Borșevici aruncase o privire fugară asupra securistului,

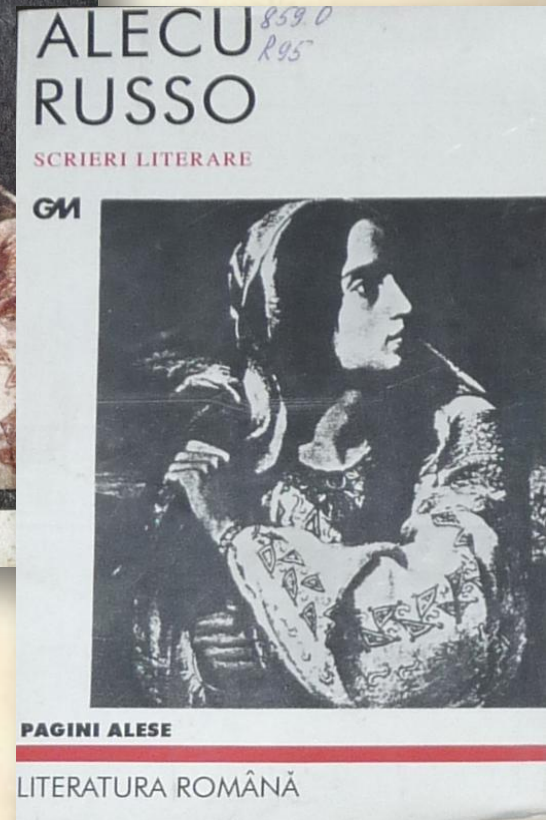
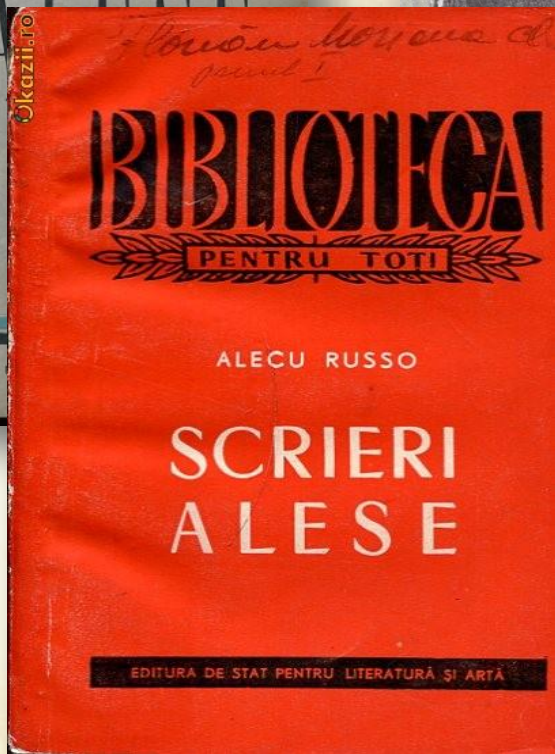
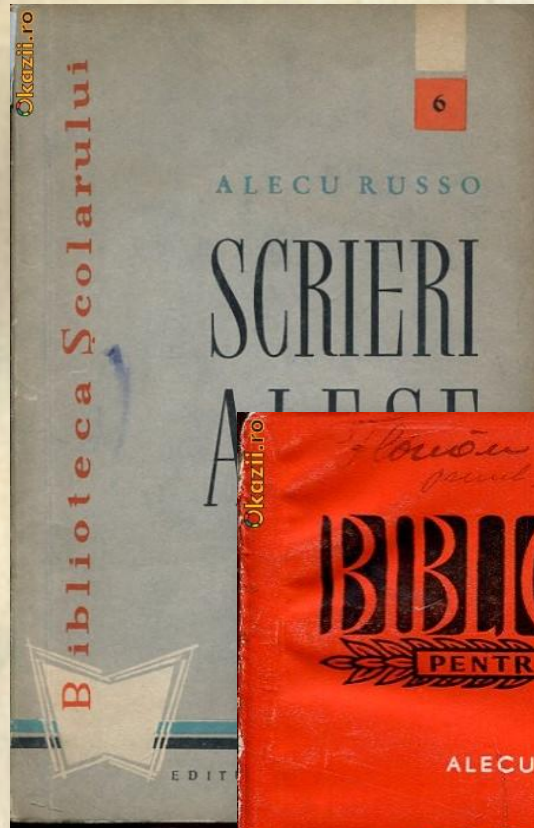
„Om de cultură superioară, însuflețit de ideile înaintate ale epocii sale, Alecu Russo și-a închinat întreaga sa activitate creatoare poporului în luptă cu asupritorii și cu orînduielile nedrepte. Opera sa, făurită în vîltoarea marilor frămîntări ale vremii, se deosebește print-o înaltă ținută artistică, prin patosul său patriotic și cetățenesc”.

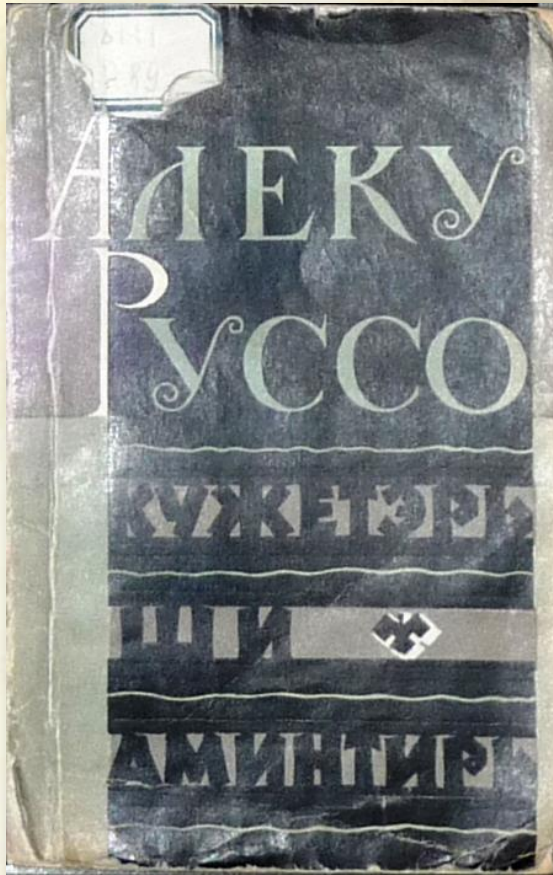
Ion Vasilenco, Efim Levit

OPERA

OPERA

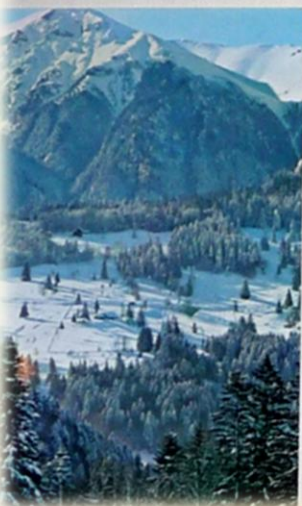

**„...Limba este națiunea, și prin
urmare limba română este
națiunea română”.**

Alecu Russo

CÂNTAREA ROMÂNIEI

ALECU RUSSO

CÂNTAREA ROMÂNIEI

1

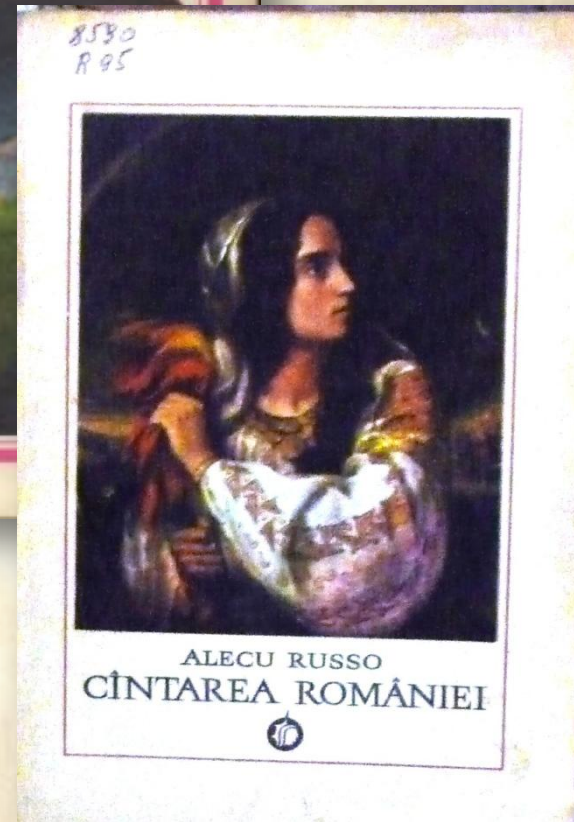
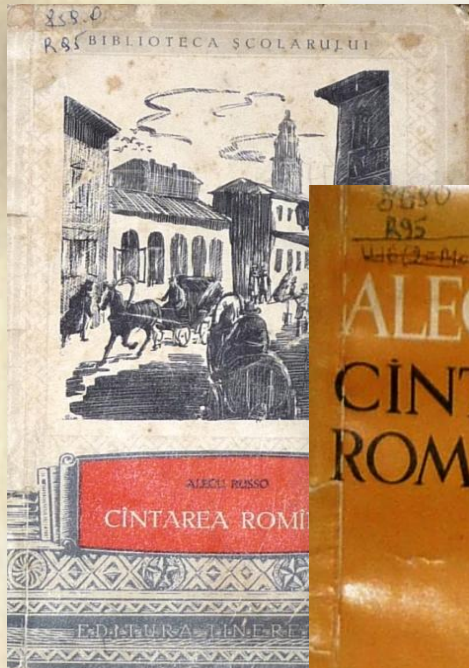
FOND DE CARTE DONATIE
ASOCIATIA CULTURALA
PRO-BASARABIA SI UCRAINA
FII - GALATI

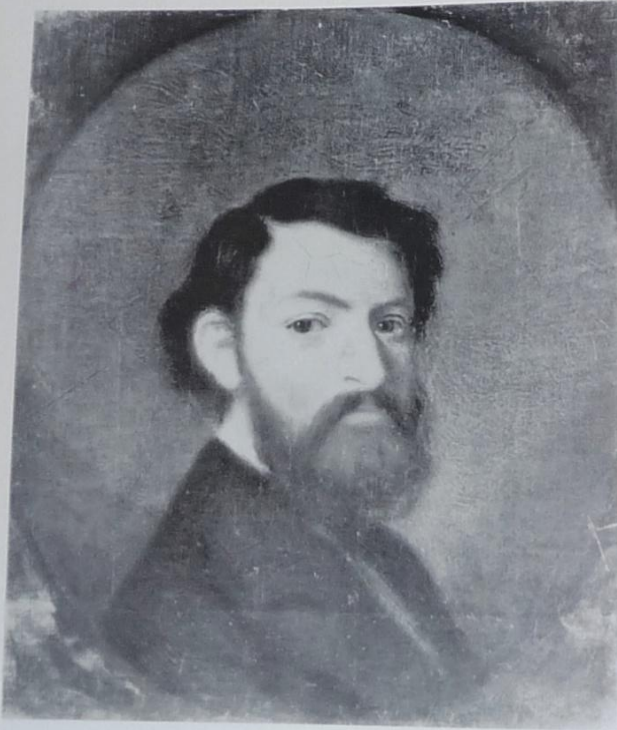
ASOCIATIA BIBLIOFILA ROMANA

Poemul în proză „Cântarea României”, a fost publicat pentru prima dată în limba franceză în anul 1850 în revista *România viitoare* (revista emigranților români la Paris). Poemul a fost tradus în limba română de Nicolae Bălcescu.

<http://www.autorii.com/scriitori/alecu-russol>

CÂNTAREA ROMÂNIEI

6. BARBU IȘCOVEȘCU 1816–1853

Автопортрет
Autoportret
Self-portrait
Автопортрет
Selbstbildnis

7. C. D. ROSENTHAL 1820–1851

Revoluția revoluționară
La Roumanie révolutionnaire
Revolutionary Rumania
Револуціонна Румунія
Das revolutionäre Rumänien

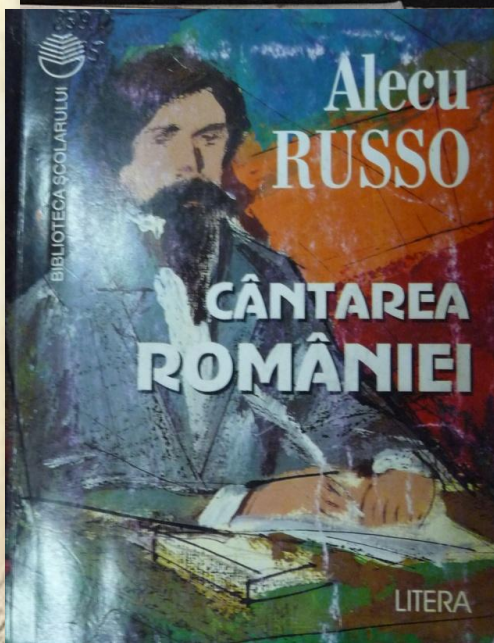
Pictorul C. D. Rosenthal (1820-1851) a eternizat chipul Mariei Rosetti, soția ilustrului democrat – revoluționar C. A. Rosetti în tabloul România Revoluționară, care a devenit simbol al patriotismului. <http://www.atorii.com/scriitori/alecu-russo>

6. C. D. Rosenthal: *România revoluționară*

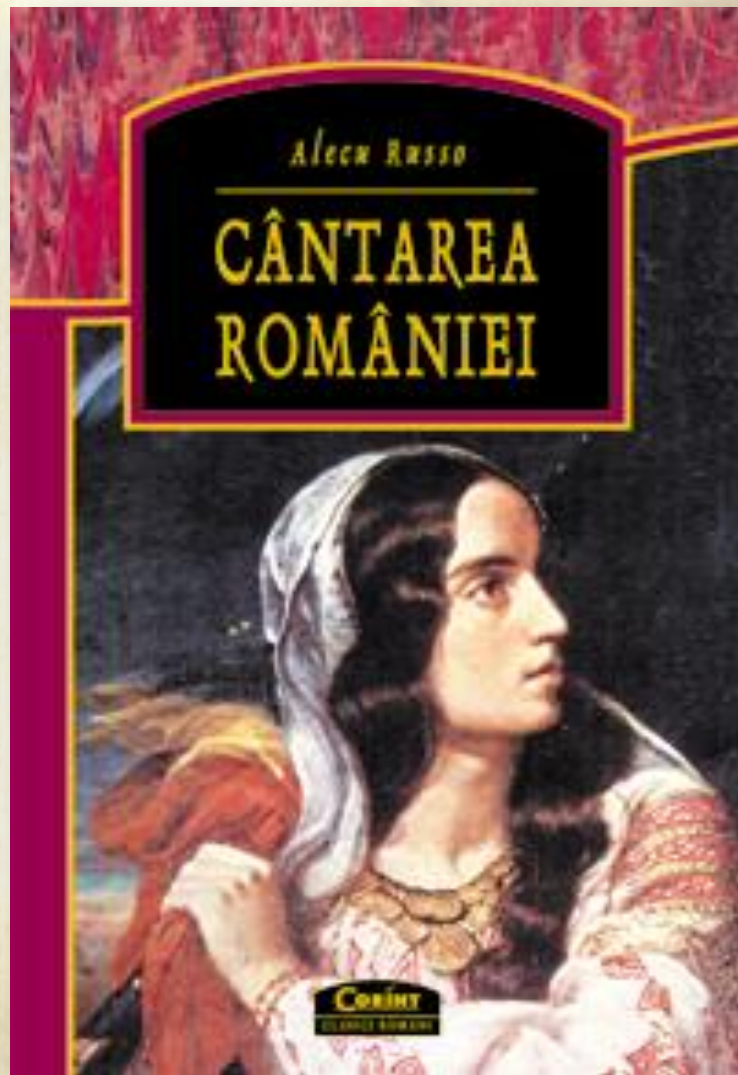
7. B. Iscovescu: *Avram Iancu*

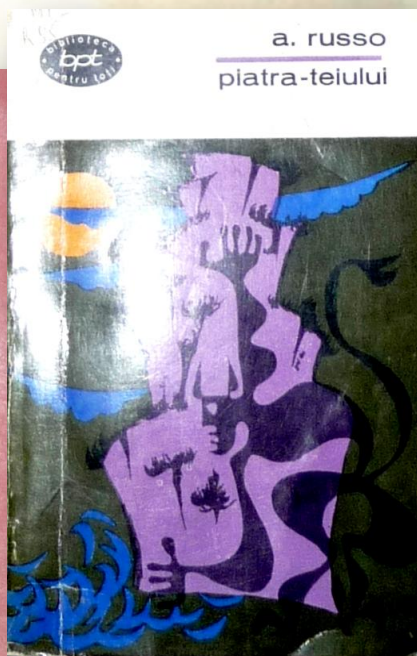
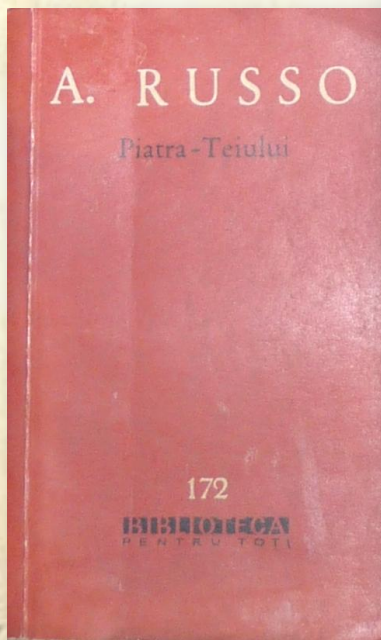
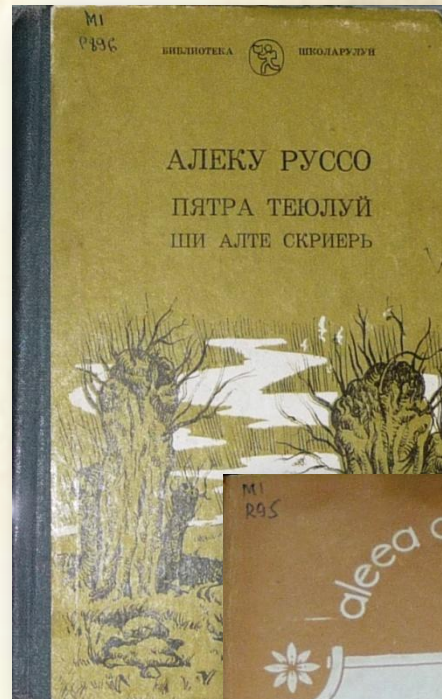

ALECU RUSSO
 CÂNTAREA ROMÂNIEI
 Prefață de
 TEODOR VĂRGOLICI

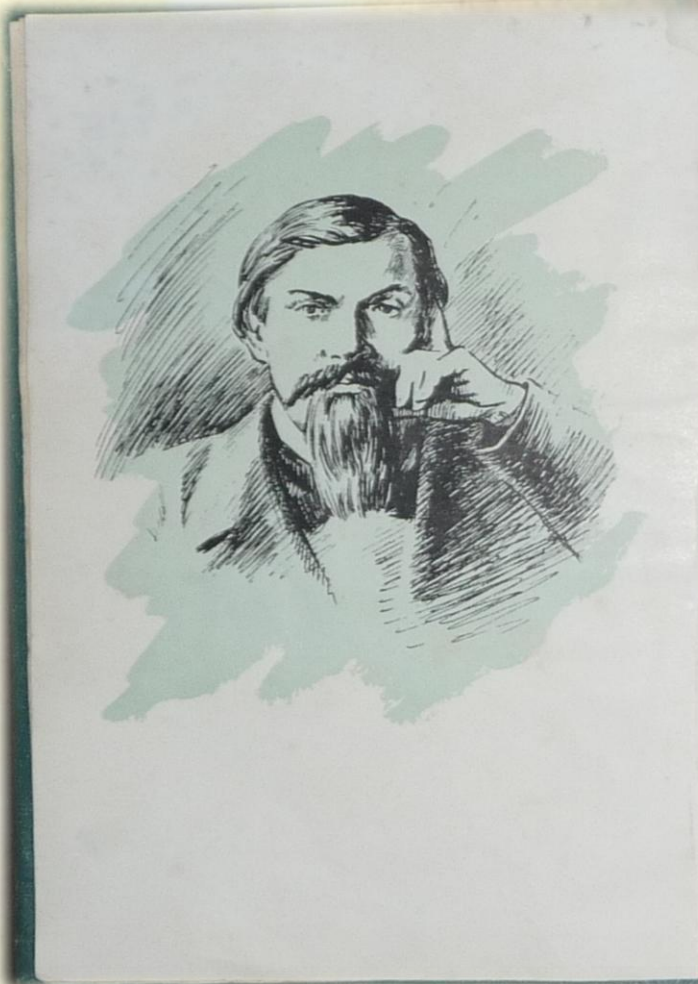
FOND DE GARTĂ DONATIE
 ASOCIAȚIA CULTURALĂ
 PRO-BASARABIA ȘI EUCOVINA
 FIL GALAȚI

EDITURA MINERVA
 București - 1971

OPERA ÎN LIMBI STRĂINE

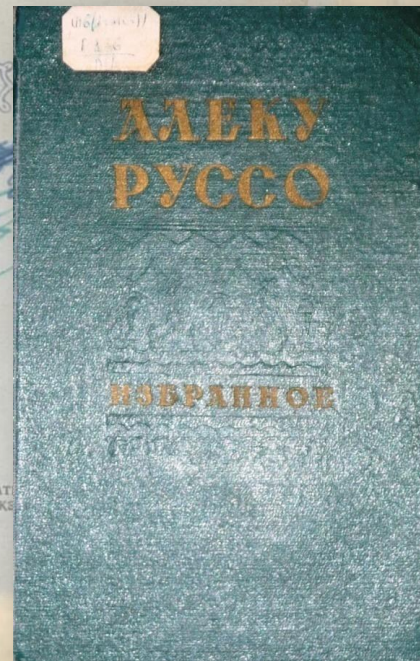
АЛЕКУ
РУССО
ИЗБРАННОЕ

№ 979.

*История
Судас
Р. Нова*

ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТ.
• КАРТА МОЛДОВЕНСКОЕ
КИШИНЕВ • 1959

859.0
536

ANTOLOGIA LIRICĂ
ORFEU

DIE SCHÖNSTEN GEDICHTE
AUS RUMÄNIEN

VON MIORITZA
BIS ZUR GEGENWART

ROMÂNIA PRESS ER

(In der Fassung von Vasile Alecsandri)

DAS LÄMMCHEN / MIORITZA

In einer Bergesschlucht,
in einer Himmelsbucht,
siehe, den Weg dahin,
siehe, zu Tale ziehn,
drei Herden Schafe klein
mit ihren Hirten drei'n.
Einer ein Moldausproß;
der wuchs in Ungarn groß;
jener im Vranceaschoß.
Doch, der aus Ungarn kam,
den aus der Vrancea nahm
heimlich beiseit zu Rat,
sannen auf schnöde Tat:
daß sie im Abendrot
den aus der Moldau tot-
schlügen, der reicher wär',
hätte der Schafe mehr,
stolze, gehörnte,
Pferde, geleimte,
Hunde von Schäfrer Art!
Doch jenes Lämmchen zart,
Schwarzvlies, so anders ward:
Seit dreien Tagen schon
fraß auch vom Grase nicht.
"Lämmchen, mein dunkles Licht,
dunkles Licht, Schwarzgesicht:
seit dreien Tagen schon
gibst du nur Klageton,

CONSTANTIN
CIOPRAGA

LA PERSONNALITÉ DE LA LITTÉRATURE ROUMAINE

JUNIMEA

suivant une dialectique de l'équilibre, l'esprit réaliste se soit manifesté : *les physiologies*, récits de type balzacien, signés par Negruzzi, Alecsandri, Russo etc. le prouvent. L'idée de devoir, dans le cadre de ce *risorgimento* implique un accord parfait de la conscience avec le fait, raison pour laquelle chez les écrivains de 1848, l'accent prophétique, attire davantage que la perfection de la phrase. *We have to improve the world ! . . .* „Il faut améliorer le monde“ — pouvaient-ils affirmer en recourant à la réflexion d'Emerson.

Conciliation, *équilibre parmi des antithèses*, parfois *synthèse*, voilà le phénomène dans son ensemble. Une fois entrée dans la structure de la spiritualité roumaine, l'alliance *classique-romantique* prend une nouvelle dimension, en se réaffirmant périodiquement selon une trajectoire sinueuse. De Miron Costin à Blaga, à Al. Philippide et à d'autres, le lyrisme s'associe à la méditation, la réflexion, aspirant à embrasser le destin humain universel. Les classiques français ne procédaient pas autrement en tenant compte surtout de l'homme moral comme être éternel. Comme dans les littératures non-classiques, il faut observer d'autre part, dans la littérature roumaine, son intérêt pour la nature, intérêt qui n'est pas autant plastique et description qu'il n'est un moyen de sonder certaines zones mystérieuses de l'âme. „*Il n'y a ni classiques ni romantiques, tout ça c'est des bêtises*“, déclarait par bravoure Moréas, symboliste devenu classique. On peut parler — comme nous l'avons déjà fait par anticipation — d'un horizon classique roumain, d'aspect très large comme *mentalité*, plus rarement comme limpide conception de la vie. On ne nous a pas transmis comme aux Français, après une longue préparation, un esprit classique, inoculé simultanément par des influences convergentes — venant de l'architecture, de l'art statuaire, de la littérature. Mais il existe un classicisme de nature *structurelle*. Nous entendons par là un équilibre donné, organique, non acquis par la culture. Celui qui s'approche de Negruzzi sans préjugés, constate, en dépit de ses élans romantiques, la prédominance du fond classique; en relatant, par exemple, un acte scélérat de Lăpușneanu, le masque du narrateur garde un détachement classique, les portraits esquissés dans les *Lettres*, pimentées d'ironie appartiennent,

„Cultura folclorică a lui Alecu Russo a fost atât de profundă, multilaterală și intimă, încât și-a lăsat amprenta, într-o măsură mai mare sau mai mică, asupra întregii lui opere”.

Haralambie Corbu

„În studiul *Poezia populară*, întemeiat pe o bucată de culegere proprie de balade și doine, este relevată valoarea estetică și documentară a folclorului. Alecu Russo avusese marele noroc să descopere o adevărată „minune poetică” – Miorița”.

<http://www.atorii.com/scriitori/alecu-russo/>

MIORIȚA - 162 DE ANI DE LA DESCOPERIRE

24

MOTIVUL MIORITIC ÎN CULTURA ROMÂNĂ

a ajuns în stadiul unei simplificări extreme, altele în care se observă substituirea temelor caracteristice motivului prin invenții sau împrumuturi; s-au înregistrat apoi fragmente de proveniență mioritică integrate, prin contaminare, în motive baladice independente.

Compararea variatelor forme de realizare a motivului mioritic cu versiunea Alecsandri arată că aceasta din urmă „redă destul de fidel forma veche a baladei”¹. Desigur, „miraculosul nu lipsește” în *Miorița*, „dar... lipsește predispoziția pentru misticism, goana după absolut...”². Cu excepția exegeților care subordonaseră interpretarea *Mioriței* cerințelor argumentării unor poziții retrograde, orice cercetător atent la semnificația adecvată a motivului mioritic trebuie să constate, așa cum arată G. Călinescu, că în versiunea lui Alecsandri „nu există nici umbră de fatalism”³. „Nu mistica morții, ci preamărirea vieții în formele ei creatoare, o preamărire chiar în actul morții, pulsează în istoria și estetica baladei românești în ceea ce are ea unic”⁴.

Divergențele în semnificația atribuită motivului mioritic reflectă poziția socială a interpreților care, în diferite momente ale dezvoltării societății romine, căutau în linile limpezii și de incomparabilă desăvârșire artistică ale *Mioriței* argumente în favoarea propriilor atitudini față de masele populare și problemele sociale.

II. LUPTA DE IDEI ÎN JURUL INTERPRETĂRII „MIORIȚEI”

trul studii sistematice al creației populare românești izvorăște din mișcarea care a pregătit revoluția de la 1848, integrându-se în procesul de valorificare a folclorului inițiat de J. G. Herder și de culegeri, *Stimmen der Völker in Liedern* (1778—1779). În deceniul al 5-lea al secolului trecut, complotul de la 1848 și secrete „Dreptate-Frăție” (1843) marchează începutul procesului de apropiere în același timp cu întemeierea societății amintite. Chr. Tell, I. Ghica, I. Voinescu II, se formulează în Tratatul adresat dieței din 1842, revendicările rominilor pe plan național și pe mișcarea grupată în jurul revistei „Propășirea”, în care primele culegeri de literatură populară orlă de la noi.

¹ Fața păstoroasă în poezia noastră populară, vol. II, București, 1923, p. 45.

² *Idem*, p. 58—59.

³ *Sisteme ale folclorului*, loc. cit.

⁴ *Elementele creației și mistica morții*, în „Revista Fundațiilor”, vol. VIII.

MOTIVUL MIORITIC ÎN CULTURA ROMÂNĂ

25

Intocmirea celei dintii culegeri de poezii populare romine i se datorește lui Vasile Alecsandri, care o duce la bun sfârșit cu colaborarea entuziastă, deși tăcută și discretă, a lui Alecu Russo. Sursa acestui interes îl constituie atașamentul față de popor, încrederea în capacitatea de creație și în geniul acestuia, caracteristice ale ideologiei democrat-revoluționare.

Alecu Russo a fost un democrat revoluționar autentic, ceea ce apare clar cu deosebire în *Cîntarea României*¹; Al. Dima înclină spre o caracterizare asemănătoare². Deși Vasile Alecsandri nu poate fi privit ca exponent al ideologiei democrat-revoluționare³, totuși nota cea mai valoroasă a operei sale — „reliefarea forței morale și artistice a poporului român... mobilizarea sentimentelor patriotice ale maselor”⁴ — confirmă că „pînă la capăt, [...] el] a rămas fidel idealului pașoptist”⁵ intruchipat în concepția lui Nicolae Bălcescu. Apariția *Poeziilor populare...* trebuie pusă în legătură cu aderarea lui Alecsandri la ideologia înaintată a vremii, iar influența directă a lui N. Bălcescu este deasupra oricărei îndoieli⁶. De altfel, Alecsandri însuși socotea *Poeziile populare* „ca dovadă în sprijinul naționalității noastre”, avînd un rol asemănător izvoarelor publicate de Bălcescu în „Magazin istoric pentru Dacia”⁷.

Valoarea documentară a poeziei populare, precum și excepționalele ei calități artistice fuseseră menționate încă de către Dimitrie Cantemir. Ideea se afirmă cu putere în mișcarea ideologică legată de pregătirea revoluției de la 1848 și a Unirii țărilor romine. C. Negruzzi vorbește despre *Cîntecul populare a Moldovei* în paginile „Daciei literare”. În *Introducția* la „Arhiva romînă”

¹ Alecu Russo, *Opere alese*, Chișinău, 1955, intr.

² Al. Dima, *op. cit.*, p. 257. Spre deosebire de *Idem*, Alecu Russo, în „Cercetări filozofice”, 1958, nr. 1.

³ Vezi Dan Cornes, *Concepția despre lume și sensul*

nr. 11, p. 76 și urm.

p. 79.

p. 88.

⁴ *Idem*, *op. cit.*, p. 76.

⁵ *Idem*, *op. cit.*, p. 76.

⁶ *Idem*, *op. cit.*, p. 76.

⁷ *Idem*, *op. cit.*, p. 76.

ADRIAN FOCHI

MIORITA

TIPOLOGIE, CIRCULAȚIE, GENEZĂ, TEXTE

Cu un studiu introductiv,

de

PAVEL APOSTOL

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMINE

DS9.0.09-91
RM75

MIORIȚA

150 de ani
de la descoperirea
capodoperei din Soveja

Anul VI — nr. 1 (11) — 23 Martie 1996

„moldovenilor” și a „maghiarilor”, ceea ce nu mai constituie o „calomnie cosmopolită la adresa poporului român”. Evident că acest demers folcloric, absolut rodnic pentru acel moment politic, nu poate fi rupt nici de Republica Socialistă Moldovenească de peste Prut și nici de ...Regiunea Autonomă Maghiară din... interiorul arcului carpatic. Important rămâne faptul că prin două mici breșe externe – de la Moscova și de la Budapesta – se redeschide fereastra spre capodopera neamului românesc.

b) Aspectul cultural-folcloric este încă și mai semnificativ pentru că pune problema interferențelor culturale dintre popoare ale căror creații literar-estetice nu pot fi explicate prin simplul împrumut de la români la maghiari sau de la maghiari la români. Întâietatea consemnării în scris a *Mioriței* de la Cleja nu are nici o relevanță sub raport cronologic față de capodopera descoperită mai târziu, cum tot așa nu are nici față de varianta bistrițeană din 1794. Acestea sînt fapte de cultură folclorică reperate în timp, însă reperiile temporale nu furnizează elemente concludente în privința coordonatelor structural-genetice. Drept pentru care e suficient să vedem că varianta de la Cleja nu e o traducere a vreunei variante românești, întocmai cum nici o variantă românească nu poate fi traducerea din dialectul ceangău. Înregistrarea unei noi variante în același sat Cleja, după un veac de la prima atestare, probează foarte limpede că schimbările produse între timp sînt minime: asasinii nu mai sînt tătari, ci porcari, măicuța nu mai toarce, ci țese.

c) Aspectul poetic rămîne totuși cel mai important și singurul teren în care trebuie să se procedeze la o comparație între varianta ceangănească și cea română este cel al unor constante poetice: spațiul alpin: „Pe-o costă a muntelui, la poalele muntelui...”; numărul actanților „Iată vin, trei tătari haini...”; prescripție testamentară – „Dacă-mi luați capul..., pe mine mă îngopați, Din fluierul cel Să-mi faceți mormînt frumos”; măicuța bătrînă – „Într-o căsuță afumată/ Se bătrînă... Toarce miță neagră”; nunta celui sortit morții cu o ființă fantă „Jeri m-am însurat / Cu sora soarelui” sau „Să știți a le spune / Că m-am în Cu sora soarelui / Nepoata pămîntului” și urarea finală – „Din inimă le d Îndelungă sănătate” –, foarte apropiată de sfîrșitul colindelor românești.

În sfîrșit, varianta de la Cleja, în dialectul ceangăilor, e foarte importantă înaintea de toate fiindcă a fost culeasă de la o comunitate insulară în carpatice, individualizată prin limbă, obiceiuri, port și chestiuni contrazicătoare asupra originii sale etnice. Rămîne de cumpănit și de argumentat în ce r textul de la Cleja – atît cel din 1843 cît și varianta culeasă în 1944 – versiune originală creată de grupul ceangău în directă dependență de para folclorică românească sau dacă nu cumva și textul poetic românesc și cel c ceangăi își pot avea izvorul într-un substrat cultural carpato-balcanic.

În orice caz, în fața datelor pe care le avem astăzi este imposibil de precizat între cele peste 2000 de variante românești ale *Mioriței* ar exista vreoa una tr versiunii de la Cleja și cu atît mai puțin capodopera descoperită peste trei scriitorul Alecu Russo în satul Soveja, din Munții Vrancei.

Căci ziua de luni, 4 martie 1846, îl surprinde pe cărturarul într-o cl mănăstirii Sovejii din munții Vrancei (unde a fost adus în grabă, sub esc poruncă domnească: „să se închiză Alecu Russo, ca un răzvrătitor al orî publice din țara sa; să se privegheze zi și noapte de către doi gens-d'armis des XII

...nemăritnici; să se fie la cea mai aspră opreală, fără a i se da de scris sau a primi scrisori, și a se așeza pe hrană de fasole și pe canon de rugăcîuni, spre a-și veni la pocăință și la ispășenia păcatelor...”, pentru care a fost arestat și pomit spre locul aplicării în seara zilei de 26 februarie 1846), dar, în ciuda oprelișilor poruncite, scriitorul își trece vremea întocmindu-și un jurnal în limba franceză.

În ziua de duminică, 10 martie, cărturarul notează: „Azi am făcut chef și veselie! ... Așa se și civenea, azi e duminică;... în ziua Domnului toată ființa cată să se veselească... chiar și exaltații.” După care urmează consemnări despre vreme, o scenă din cimitirul satului și pasajul: „Am petrecut dimineața ascultînd cîntece românești ale lăutarilor din sat...!-am încercat pe toți cu luare-aminte. Mine au să mă povestească toate mai cu amărăvut.” Scriitorul e foarte atent la oamenii și muzic. căci bărbatul care cîntă: „E un mîndru voinic din acel soi de oameni ce se numesc mocani, adică oameni de la munte și carii par a face oarecare dăose-bire între neamul lor și al oamenilor de la cîmp. Graiul lui, ce nu e moldovinesc, nu-i nici muntenesc, ci e apăsător și se aduce cu al ardelenilor. El cîntă tot felul de cîntece, și moldovinești și mocănești și ardelenesti și în sfîrșit știe a o întoarce și pe struna acelei poeme așa de simplă și neînsoțită, așa de dulce și plină de dor și duioșie, ce se cheamă doina!”

În doina interpretată de mocanul din Soveja nu este alta decît a ciobanului care și-a pierdut oile, descrisă în amănunt de Alecu Russo, ceea ce e de presupus că așa sau altminteri descrierile sau notațiile și în zilele următoare. Numai că în paginile de a doua și se infirmă ceva ciudat. Adică în ziua de luni: „11 martie. Toată noaptea a drept mîngîiere îmi spun că nu e nimic pe lângă val-vîrtejului aci. Nu mă trezisem bine, cînd un alt lăutar veni să mă nou concert de fluier. Intrarea se plătește cu un zvanțig, e încet; dar pînă-n sfîrșit se petrece.”

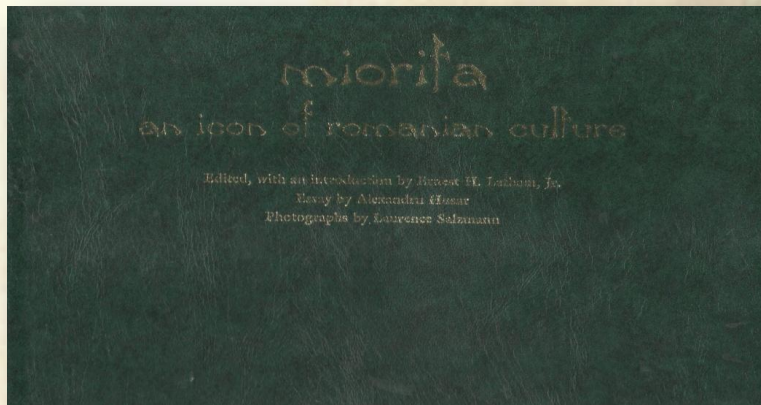
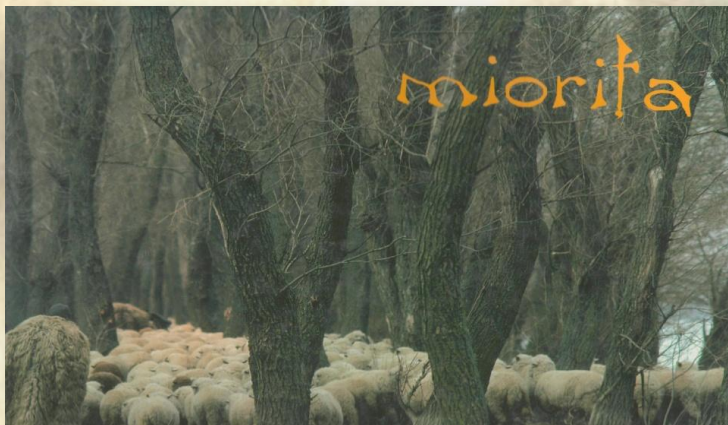
Șeste fascicula a treia a paginilor intitulată *Sauvègea 1846* are 4 file fiecare, în total 42 de file, formate din 21 de coli de cu dimensiunea de 21,5 x 16 cm, îndoite; ceea ce însumează 65-78 (fasc.2) și 79-92 (fasc.3); numerotate în manuscrisul Academiei Române. Scrisul e îngrijit, fiecare fascicolă are o (79), cu reversul lăsat nescris, probă că Alecu Russo a dat l. Cum ultimile două foi (162-163) ale manuscrisului sînt de altă dimensiune, de 27,5 x 23 cm, iar scrisul este neglijent, al de ciornă făcută în grabă, și consemnează cele petrecute martie sau 1, 2, 3 și 4 aprilie, ar fi de presupus că în și din ori nu au fost cuprinse împlîrile din intervalul marți 12 - într-un motiv sau altul paginile cu următoarele fascicole au sul surghiunului. Consemnările fugare și dezordonate din din primele patru zilele din aprilie par un aide-memoire cu o lui, cu titluri de cărți aflate în biserică, versuri la stema Țării, te, pînă în ziua de 4 aprilie, cînd: „Mă trezește un trîmis cu ne călare în persoana privighe-torului și a doi cazaci. Am e. Am făcut vizita-mi din urmă la biserică; e plină de lume, pînă mare... biserica e săracă, dăspuiată; cîteva lumînărele XIII

859,0-91
8675

MIORIȚA

SIRABATE LUMEA

MIORITZA

Traduit par D. F. Fuchiani

Par un ciel de trève,
 Sur un pan de rêve,
 Voici s'en venant
 Pentes dévalant,
 Voici trois troupeaux
 Et trois pasteurs,
 Le premier venant
 Du Soleil Couchant,
 L'autre du Midi,
 L'autre enfin d'ici
 Du pays poli
 De la Moldavie.
 Et les deux premiers
 Méchant sort jetient

Pour occir clans
 Au soleil couchant
 Le père moldave
 Des trois le plus brave,
 Le plus riche aussi
 En moutons, brebis,
 En chevaux vaillants
 Et chiens à longue dent.
 Or, icelle agnelle,
 Blanche jouvencelle,
 Voilà que depuis
 Trois jours et trois nuits
 Quère ne s'est tue
 Ne herbe lui plût.

784
K431

ТУДОР КИРИЯК

МИ

784
K431

75 коп.

А. АХЪЮКОВА

КЫНТЕКУЛ
ПОПУЛАР
МОЛДОВЕНЕСК

ЕСМ

Еск. 89

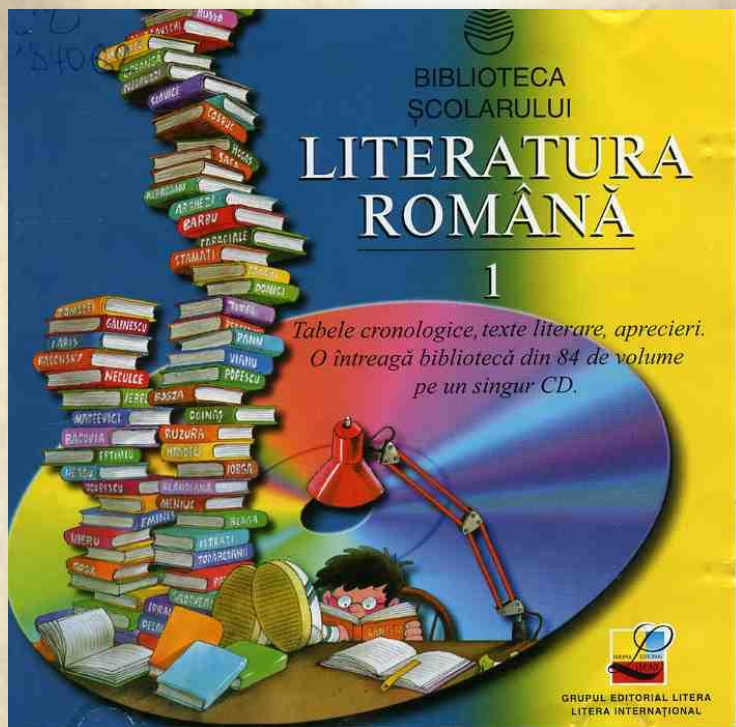
МИОРИЦА

Recitativo

87

115

OPERA LUI ALECU RUSSO PE CD-uri

ALECU RUSSO ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ

Okazii.ro

AL. DIMA

ALECU
RUSSO

EDITURA DE STAT PENETR
LITERATURA ȘI ARTA

859.0.09
19-62

Oameni de seamă

TEODOR VÎRGOLICI
ALECU RUSSO

SOCIETATEA DE ȘTIINTE FILOLOGICE DIN
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

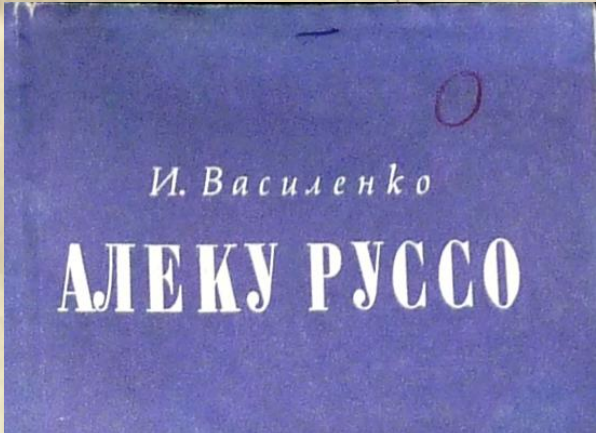

ALECU RUSSO
Studii și Articole

BUCUREȘTI - 1970

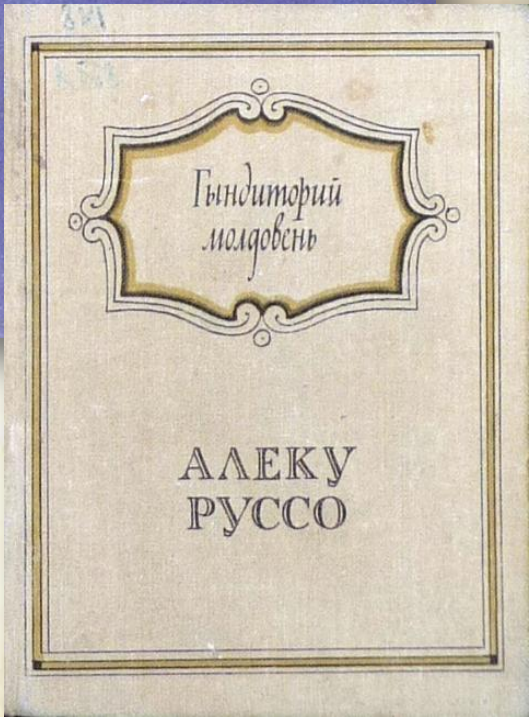
„Pledînd pentru o cultură adecvată firii și condițiilor formative ale neamului nostru, cugetătorul dezvoltă îndeosebi opinii privind limba română”.

Micu Dumitru

И. Василенко

АЛЕКУ РУССО

Гындиторий
молдовень

АЛЕКУ
РУССО

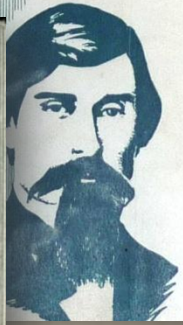
НИКОЛАЕ КОРЛЭТЯНУ

Проблема лимбий
и конвенция луй Алеку Руссо

«Класичий се кем класичь, пенстру кэ резумэ ши кэ ку талантул сау ку Жениул, цивилизация ши калегиялор, приваторе ла класичь кореспунде ши конвенция репрезентанца типичь ай епохий, ши кэре ау актуал сорилор идеяле прогресисте, кэре кореспунд тэушиелор де вакуре але породаулуй трудитор. Ши авесте ма инфестурь аяро ла класичь ау атак май де прец, ку кэ эле смит имбрэкате ши митруч вешмиат лингвистиче модел, митро формэ алыс, класичь»
Ыи сонетата поэтичэ, кэре се радикаэ спре куль ду мшоасе, уде требеу сэ страдучьскэ валораи артистикэ а фиксэруй попор, кэутэм сэ скоатем ыи евиденцэ дин манте, тилем ла о ревалорификаре а мошестирий литераре, не страдуим сэ апречием ла жуствэ валораи мэстрия артистикэ а ауторилор де ваэо дин трукту.
При авестэ прамаэ фигура луй Алеку Руссо не апаре ка деосебит де импуниторе, окупунца уи лор де фруиэм ши литература ноастрэ класичэ. Вом кэута сэ аналэам аяч унеше проблеме але лимбий, аша кум апареле ми конвенция луй Алеку Руссо.
Кужетариле, привитораре ла лимбэ, але луй Алеку Руссо се рефера атак ла теория женедалэ привидя ролэ сонета ала лимбий, кат ши ла формэри ши деволутария уней групе конкрете де лимбэ, лимбеле романичешэ ми женедалэ, прекум ши ла еволю мей лимбеле романичешэ

Функция принципалаэ, не кэре требеу сэ о миденгискоэ лимбэ ши сонетата уманэ, есте ачел де а сэ преинита ка чел май де самэ мильок де комуникаре де а кхиституи уи бун комуи ал митрегулуй коллэктив национал, кэре ворбоште ачестэ лимбэ, Амосабалтата, поносibilitате де а фи мисцисэсэ де тош мембрий ачестей наций есте субляиньтэ ыи мод спечивал де Алеку Руссо: «Кэда кэ чэ май мисцисантэ лимбэ есте лимбэ, кэре

Студий ши материале деспре
АЛЕКУ РУССО

МОЛДАВСКИЕ
МЫСЛИТЕЛИ

АЛЕКУ
РУССО

ОМАЗИУ
ЛУИ
АЛЕКУ РУССО

Г. БОГАЧ

СКРИЕРИЛЕ ДРАМАТИЧЕ АЛЕ ЛУИ
* АЛЕКУ РУССО

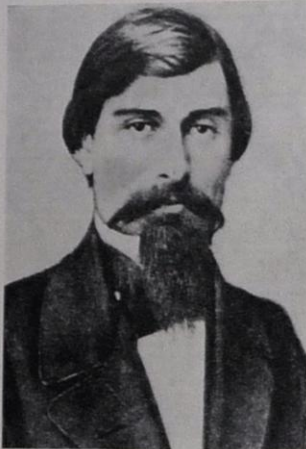
Се штие кэ А. Руссо а скрис ши доуэ лукрэрэ драматиче: «Бэкэлия амбициоасэ» ши «Провинциалул ла Театрулул дин Яшь»; прима ла 11 януарие ши а доуа ла 25 февруарие 1846.

Амындоуэ пьеселе ынсэ — спре маря пагубэ а литературий — с'ау пердут апой, сау, май бине зис, н'ау фост кэутате ын де ажунс спре а фи дескоперите ын архиве.

Поате кэ одатэ ши одатэ ынсэ сыргуинца юбиторилор де литературэ орь — чея че ын домениул ностру аре лок унеорь — симпла ынтымпларе, о дескоперире неаштептэ,— не вор пуне ши ын стэпыниря ачестор прециоасе манускрисе апарцинынд марелуй ностру скриитор-четэцаи.

Пынэ атуич, вом ынчерка нумай сэ реконституим концинутул челор доуэ пьесе, деспре каре не релатязэ Руссо ынсушь, ынтемениду-не атыт пе мэртуриле ауторулуй ши пе информацилие унор контемпорань, кыт ши пе тематика драматуржией молдовенешть ши реперториул Театрулуй дин Яшь ын пряжма анулуй 1846.

Пынэ ын презент диспунем де пуцине материле конкрете привитоаре ла пьеса «Бэкэлия амбициоасэ»; с'а пэстрат о речензие асупра спектаколулуй ын «Албина Ромыняскэ» де ла 17 януарие 1846, искэлитэ Д. Г., апарцинынд луй Димитрие Густе,— критик драматик ши скриитор пьынсемнат ал времий. Ла ачастэ речензие а рэспунс ауторул пьесей ын ачеш публикацие (№ 13 де ла

Alina Russu.

inteligentă. În mîndăstirea-lucioasă are tristeți de iarnă scitică și malități vulturine.

— Me voilà dans un cadre... et tout. Mon profil est parti aujourd'hui pour l'assy... Je suis donc seul... c'est à dire couché dans un trou, sans horizon ou le soleil percé à travers quelques lignes zélégues... Le vent souffle toute la journée, la neige couvre d'un triangle bleuâtre les flancs arides des montagnes, les hommes sont enveloppés d'immenses toisons à l'ovère, on dirait la Sibirie. D'instinct plus la Sibirie, que j'y suis en vertu d'une loi qui s'écrit pas... J'ai beau jeu... me voilà à bon marché devenu victime politique...

Niște cucușne în vizită sînt scrutate nemulș.

— Je suis malade. Vers le soir je reçois nombreuse société. C'est le sous-officier, un publicien mauduit par accident et trois dames. L'une est une grosse matrone, qui paraît avoir des prétentions et se donne du genre; elle parle peu, quoique mal poignée, robe noire qui fut jadis en noir, ébale encore noire; puis une Valaque, qui n'est pas mal, coiffée à la valaque, un peu fardée et charriant sur ses épaules un mantelet en drap de damas... La troisième, cette belle et étrange expression de notre langue qui compare une femme laide à la peste, croant.

Apoi deodată privește-a unu ritual țărănesc li dă emoții grave și putîndu de a face o alăturare plină de măreție între sălbăticia României și cea a Americi:

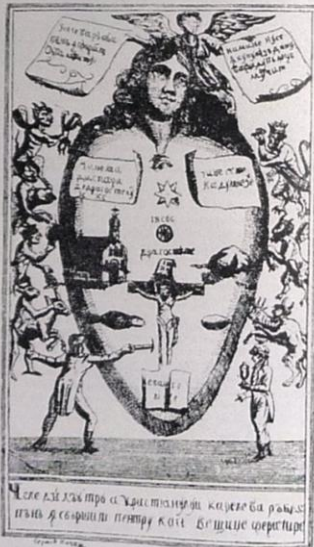
— Le matin je suis sorti au balcon pour jeter un coup d'œil... il faisait beau, et je m'amusai à regarder les cris rustiques des coups de crin et l'appareil sous mes pieds dans un vaste enclos qui sert de pâturage aux chevaux de guerre et de simétrisme, une douzaine de femmes sanglotant, faces immobiles sur des faces... C'est un usage de pays... Pendant les dix ou les quinze jours qui suivent s'imposent à quelle heure du jour sur les faces... Cette scène, placée dans un lieu si agreste, m'a paru étrangement bizarre et

sauvage... Je suis rentré pour ne plus entendre ces lamentations et je me suis rapéle un tableau à peu près pareil du *deuxième* de Malakoa par Cooper.

Russo are, ca mulți contemporani ai săi, o imagine înclătăată a civilizației patriarhale, văzute într-o mișcare de kief colosal!

— Vars și sarna porțile curților scitice, orăș și oșvălă nu agiunge la masafra, pervață era plină pînă în gît de via veche de Odoșesti și de Cotnari, care pînălă voss se scotea cu mare teriș, mome la și tili mai. Boeri de pira progur în chiatele surugilor, în pocnițe hărășnicilor, în împucănițele ficișilor boerșii se aduna cînd la unal, cînd la altul. Tășii trîșga la mîșle de se amera, cucușne salomonite ofta, car boeri avazăți pe covoare bea vutică în papuci amareșilor. În cetăți în sur fozuile și se sîrca cu lîntari; cînd nu era nici masafra, nici lîntari, nici amori, zîmbușă frita talharilor. Gățira unei familii boerșii de țară era eveniment serios, la care cucușna glînda cu cinci luni mai înainte; pormiera era o beșine întregă!

Fineta observațiilor e înlesnită de rafinarea limbajului, comună acestor epoci, deși inexpriența literară a decoușilor următoare a gîști acti reformare. Amestecul de coloare locală cu neologisme se potrivește de minime unei proze de nuanțe, mai ales cînd observația e din cîmpul policrom al etnologiei, fie că e vorba de grecii „îmbabușati și împalvărati“, fie că se constată schimbarea caracterelor rasiale:

Gravură din „Definda omului celui din blăndu“, 1833.

G. CĂLINESCU

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE DE LA ORIGINI PÎNĂ ÎN PREZENT

— Multe ne gîșcă astăzi, p seroi.

— Englezii în și huișe de tr arme și subț n

— Impertine scrioarea că

— Domule ca un simplu e de oșpăria ce-a mea, am luit o că în Ungaria e mai sigur, cîci meșe, cercetați, efect al oșpărie

— În țară și unei asemări în cu cale să-mi ri gați carii mi ai

— Tul prepu în Dej!... Că

— 2-lea prepu 5-lea prepu

— limba franceză 4-lea prepu

— numele de Ung 5-lea prepu

— 6-lea prepu slovac-slovac

— Franțuzești devin

— Coșok qui n et bariole d masque en ce

— celentee covr epocii lui Gă și într-adev

1

Nicolae Manolescu

Istoria critică a literaturii române

Manolescu
CRITICĂ
ATURII
ÂNE
literatură

Editura PARALELA 45

Îbrăileanu se arată entuziasmat în special de discursurile despre legea rurală, e drept, mai mult în probleme de continuitate. „Cărțile d-lui Radu Rosetti, spunea el studenților ieșeni, nu sunt decât o justificare savantă a acestor două discursuri (din 1862) (Opere, vol. 8, p. 266). Și tot el semnală o foarte caracteristică argumentare în *Discursul cu privire la Unirea Principatelor* rostit în 1857 în Adunarea ad-hoc a Moldovei în care problema era să fie combătut antuionismul celui mai bogat dintre boierii moldoveni:

„Viu acum la domnia lui marele logofăt și cavaler Alecu Balaș. Domnia lui în loc să vie a ne vorbi ca deputat al țării, singurul titlu care ne dă drept de a vorbi aici, ne-a rostit opinia sa ca proprietariu de 80 000 de fălci de pământ. Mare avere, frumoasă avere, nimene din noi nu o are. Însă este cineva care o are înzecit mai mare decât domnia lui deputatul de Putna. Acesta este un oarecine, care se numește țară, acea țară care o reprezintă această adunare. Domnul deputat ne zice că are 80 000 de fălci. Ei bine, noi, Adunarea, avem mai mult chiar decât 800 000 de fălci, căci înfătoșăm țara” (Opere, 1983, vol. III, partea I, p. 32).

Trebuie spus în încheiere că redusă și în genere ignorată operă în proză a lui Kogălniceanu a strămit și unele entuziasme, al lui N. Cartoian, de pildă, care socotea că notele de călătorie ar fi putut deveni, într-o redactare definitivă, „o culme pentru literatura epocii” și al lui Perpessicius, autorul unui frumos studiu cules în *Jurnal de lector*. În acesta, criticul vorbește de un „foarte înzestrat literator, căruii Ursitoarele îi făcuseră parte de alese însușiri de observație, de un foarte substanțial humor, de o distilată ironie și de o «simțimintalitate» (pentru a folosi chiar termenul său în straiul lui de acum un veac) atentă” (p. 88). Scotând stafidele din cozonac, după metoda lui obișnuită, Perpessicius relevă câteva bijuterii ale prozei lui Kogălniceanu, din acelea pe care lectorul neglijent le trece cu vederea: frumoasa Elena din *Tainele inimii* are un ochi albastru și altul negru, o ciudățenie asemănătoare vădind Niceta din *Iluzii pierdute*, ale cărei sprâncene negre se arcuiesc peste o pereche de ochi albaștri; totodată, scriitorul ar fi fiind un maestru al picanteriei licențioase când definește în romanul său femeia *prudă* ca pe una „a cărei numai urechile, rareori și ochii, li sunt curate”. E drept a recunoaște că nasul lui Pentapolin nu dă, nici de astă dată, gres și că spiritul critic așa de manifest al lui Kogălniceanu coexistă cu unul, secret, de o natură pur artistică, din păcate lăsat *en plant*, cu o expresie dragă lui Odobescu, adică nedezvoltat.

ALECU RUSSO

„Moldova este o țară rece, unde entuziasmul, fie politic, fie literar, nu prinde în clipeală”, scrie Alecu Russo în *Cugetări* (ediția 1976, p. 101), schițând ideea viitoare a criticismului moldovenesc pe care Îbrăileanu o va așeza la temelie cărții sale din 1909. În *Cântarea României*, în schimb, el dă noțiunii de patrie cunoscuta definiție sentimental-nostalgică, în care răsundă parcă simțirea și limba lui Creangă: „Patria este aducerea aminte de zilele copilăriei... coliba părintească cu copacii cel mare din pragul usii, dragostea mamei... plâsmuirile (nevinovate) ale inimii noastre... locul unde am iubit și am fost iubiți... câinele care se juca cu noi, sunetele clopotului bisericii satului ce ne vestește zilele frumoase de sărbătoare... zbieratul turmelor când se întorceau în amurgul sării de la pășune... fumul vetrii ce ne-a încălzit în leagăn, înălțându-se în aer... barza de pe streașină, ce caută duios pe câmpie... și aerul care nicăierea nu este mai dulce...” (ediția 1967, p. 169). Între aceste extreme se mișcă spiritul lui Russo, autorul cel mai puțin cunoscut, cel mai secret al romantismului pasoptist. S-a putut vedea în el, cu egală

I. NEGOIȚESCU

ISTORIA
LITERATURII
ROMÂNE

editura minerva

ce tot mereu crește, Sănătatea mea s-a dus cu totul și nu cred să o mai redobândească" (toate, adresate lui Ion Ghica). Rolul unui bărbat, al unui om politic de înaltă clasă, obstinat ideologic și realist în același timp, dur și luminos confruntat cu istoria pe care o servea și pe care o creea, fulgerător confruntat cu patetica-i soartă. Așa se desprinde din *Corespondență*, din scrisorile încărcate de o sensibilitate virilă, a căror viață reimprospătează întreaga-i operă scrisă.

ALECU RUSSO
(1819—1859)

Cînd Alecu Russo (iubitorul țărânimii, incitatorul fetelorismului, dar balzacian instalîndu-se în meseria de „avocat”, arendaș și cămătar), crescut în școli străine și folosind mai cu înlesnire limba franceză decît cea maternă, își individualizează scrișul prin cuvînte ca „hultuit, sbuciumală slăbăciune, răsipos, asemălu, jăcutori, conglăsuire, frămîntătură, inginfătoare”, expresii ca „oștia grămadă”, „volnicie pruncă”, „nămolul de oameni așezați în Dacia”, zicînd „clăncăirea paloșelor încrușișindu-se răsună cu huet”, el dă stîlului culoarea doctrinei, parcă spre a proba cît de direct în humă era împlîntat autohtonismul său. Doctrinar literar al pașoptismului, în sensul „spiritului critic” moldovenesc definit de Ibrăileanu, Russo încorporează natural *Cîntării României* (1855) ideologia socială: „Tu ești ca corabia fără cîrmă bătută de furtună... și vislașii cei răi care și-au însușit [dreptul] de a fi cîrmaci te duc dintr-o nevoie într-alta și mai mare, din fărădelege în fărădelege, din păcătuire în păcătuire... că sînt orbi de strîmbătate... Iarba se usucă pe unde călcăm... Înțălepciunea noastră e minciuna... isteciunea noastră jăfuirea... faptele noastre, faptele iadului... și am supus robiei pe frații noștri, am robit clăcei singele nostru și am ofilit fruntea ta... Sîns-am candelă cu suflarea noastră de fărădelege... Ce vei zice, o! țară de necazuri, Rahilă nemîngietă... cînd îl grăi?... Ce vei face cînd va veni ziua dreptății și a curățirii?” Această proză poetică mistic delirantă (greu acceptabilă gustului limpezit), mutînd în Carpați nu fără aplicare democratismul paseist romantic al lui Lamennais (lui Alecu Russo i se revelează dintre ceșurile trecutului „patria ficioară a slobozeniei”) ascunde în hățșurile ei biblice aluzive ideea — care la Bălcescu e totdeauna astfel formulată încît să țintească scopuri politice clar delimitate, susținute doar de exaltare — ideea revoluției universale de pildă, nu numai perifrastic învălăuită, ci și încărcată de alte valențe istorice (originea noastră romană, rivnirile hrăpărețe ale vecinilor — *Cîntarea României*, 55). Dacă prin urmare începutul *Cîntării* e promițător, căci reprezentativ stilistic: „Domnul Dumnezeuul părinților noștri înduratu-s-a de lacrămile tale, norod nemîngiet, înduratu-s-a de durerea plămîilor tale, țara mea?... Nu ești indetul de smerită, indetul de chinuită, indetul de sfișiată? Văduvă de ficiorii cei viteji, plîngi fără încetare pe mormintele lor, precum plîng și jălesc femeile displetite pe săcrul mut a soților” și în schimb lungul pensum asupra slobozeniei (17) înglobează în proză ideea și așa schematic didactică; tonalitatea *Cîntării* poate însă fericit răsări în proza calificată (*Aminții*, 1855): „constituții și proiecte plouă, curieri triera țara. Tarigradul și Petersburgul, mai cu seamă Fanarul, e în picioare, mezatul opiniilor și a sufletelor se începe”. Mai interesantă, la Russo, rămîne totuși tonalitatea intrinsecă, bogată în ecouri lăuntrice, a noțiunii de libertate; libertatea romanticeii virste de

ISTORIA LITERATURII ROMÂNE ÎN EVOCĂRI

propusă de
I. Opreșan

ALECU RUSSO

Vasile Alecsandri:
ALECU RUSSO

A. Russo, trimis de copil într-un institut din Elveția, săvârși studiile colegiale și se întoarse în Moldova la 1838 cu o colecție de încercări poetice scrise în limba franceză. Printre aceste bucăți inspirate de amorul libertății se găsea și o *imprecare violentă contra tiranilor*, ce-i cauză oarecari supărări în Viena din partea poliției. Soarta lui îl puse chiar din prima-i junie în față cu prigonirea guvernelor despotice, însă această prigonire nu putu să schimbe întru nimic vesela nepăsare a caracterului său.

După întoarcerea sa în țară, Russo locui vreo doi ani la o moșie părintească din munți, și acolo, trăind în frăție cu natura, el se îndrăgi mult de tot ce purta sigiliul naționalității: obiceiuri, costumuri, danțuri și mai cu samă legende și poezii populare. Chiar de pe atunci, adică la 1839, el începu să adune câteva fragmente de cântece bătrânești și să scrie impresiile în limba franceză, însă toate acele manuscrise s-au pierdut.

Singura compunere importantă ce a scăpat, pentru gloria literaturii noastre, este admirabila *Cântare a României*, tradusă mai târziu în românește de N. Bălcescu și publicată la anul 1855 în *România literară*. [...]

A. Russo era poet în toată puterea cuvântului; natura lui avea nevoie de orizonturi întinse, de aerul munților, de sunetul doinelor, și însă guvernul găsi de cuvîntă a-l rândui în slujbă și a-l închide între părăii unei judecătoriai. Prin decretul domnesc din 22 mai 1843, Russo fu trimis în calitate de membru al tribunalului la Neamț și apoi la Peatra. Câțiva ani mai în urmă, adică la 1851, Grigori Ghica-vodă îl numi candidat la Divanul de apel în Iași; însă cariera judecătorească nu convenea nicidecum aspirațiilor sale intime: „Prefer de o mic de ori cărarea de la munte, decât cariera deschisă dinaintea mea!” zicea el adeseori glumind; prin urmare în loc de a mucezi

I Dumitru Micu ISTORIA LITERATURII ROMÂNE

de la creația populară
la postmodernism

SAECULUM I.O.

de variată în aspectul structurilor pe atât de inegală valoric. Puținele versuri originale rămân, aproape toate, o fadă proză rimată. Facile sunt scrierile dramatice, simple localizări de afitel: *Mană de la Burădușni* după Théodore Leclercq, *Carantina* după Scribe și Mazères, anterioara *Doi jivani și cinci cârlani*, după un autor încă nesidentificat. Zona rezistentă a literaturii lui Costache Negruzzi e cea prozastică, dar nu în întregime. Cele două nuvele romantice, *Zoe* și *O alergare de cai*, conțin încântătoare descrieri de atmosferă urbană (Iasi, Chișinău), pline de culoarea primei jumătăți a secolului trecut (interioare, costume, imobile, traficul rutier), însă intrigă senzationalistă, situațiile neverosimile, patetismul artificios frizează ridiculul. Amuzantă e anecdotică istorisire *Au mai păși-o și alții: spirital* - duioasă rememorarea *Cum am învățat românește*: viguros articulate, pregnant gravate, comparabile cu paragrafele rezumative din *Alexandru Lăpușeanul: Sobiescki și românii, Regele Poloniei și Domnul Moldaviei, Cântec vechi*. Pagini anologice se desprind însă din ciclul „scrisorilor”, intitulat *Negru pe alb (Scrisori la un prieten)*.

În majoritatea lor, „scrisorile” sunt scurte eseuri grațioase, modele de umor intelectual, coseni elegante, de speța scrisorilor lui Ghica și a divagațiilor odobesciene din *Pseudokymenikos*. Tonul colocvial, degajat, scăpărând de inteligență, conferă celor treizeci de piese cu o tematică deosebit de eteroclită (peisajul moldav, „fiziologia” provincialilor, distrugerea monumentelor istorice, catacombele mănăstirii Neamtu, slavonismele, „un poet necunoscut”: Danil Scavinschi, un om cu viață sfântă, zis Lumânărică, o tânără grecoaică, Calypso, ajunsă moașă la Neamtu, băile de la Erns etc.) o cuceritoare unitate. Cu deosebire e savurată de comentatori „scrisoarea XII”: *Păcălă și Tândală*, pentru munificența paremiologică vrednică de Anton Pann și de Creangă.

Realizată exemplar în sfera literaturii de ficțiune doar prin *Alexandru Lăpușeanul*, proza norolnească rămâne, până după 1850, predominant reflexivă, memorialistică și chiar direct istorică.

Alecu Russo

Dacă, stergând „colbul de pe cronică bătrâne”, Constantin Negruzzi a validat literar orientarea istorică a curentului național, stărnit de *Dacia literară*, spiritul critic inițiat de revistă și-a avut cel mai talentat campion în Alecu Russo (17 II 1819, Strășeni, jud. Lăpușna - 5 II 1859, Iași). Născut în Basarabia, educat (de la vârsta de zece ani) în Elveția (Vernier, lângă Geneva), autor în adolescență de versuri franțuzești, antidespotice, urmașul de vechi

boieri moldoveni, cu numele franțuzit în cinstea lui Jean-Jacques Rousseau, a fost în viața civilă jurist (asesor judecătoresc la Piatra Neamț, membru în Divanul apelativ, avocat, director în Departamentul lucrărilor publice, membru al Sfatului administrativ, procurist al Băncii Moldovei) și, adversar al regimului sturdizist, s-a ilustrat prin acte incompatibile cu statutul de funcționar obedient. De pe urma unor replici din piesa de teatru *Jignicerul Vadul...* s-a ales, în 1846, cu un surghiun la mânăstirea Soveja. Participant în 1848 la acțiunea revoluționară, a trebuit, după eşuarea ei, să ia drumul exilului. În loc însă de a se duce direct la Viena, cum plănuia, s-a oprit în Ardeal, luând parte la adunarea de pe Câmpia Libertății, apoi la o altă adunare, în Lugoj, organizată de Eftimie Murgu, a fost arestat la Dej și trimis în închisoarea din Cluj, de unde, după eliberare, a ajuns în fine la Viena, apoi la Paris. A revenit la Iași în 1851.

Fără a profesa critica literară (a scris doar despre poezii minore Dimitrie Dascălescu și Mihai Cucuareanu), Russo a expus, într-un lung serial de *Cugetări*, nelnceștat, aprăr parte în *România literară*, carte, postum, în *Revista română* (1863), considerații de cultură generală esențiale pentru așezarea bazei teoretice a curentului național. Pledând pentru o cultură adecvată firii și condițiilor formative ale neamului nostru, cugetătorul dezvoltă îndeosebi opinii privind limba română: diametral opuse concepției latiniste instaurată în Ardeal, toate tendințele de construire a unei limbi artificiale. Limba - susține Russo - nu poate fi produsă voluntar, pe considerente de sistem, ea s-a creat în experiența istorică milenară a poporului, „glasul a opt milioane de suflete are (...) putere mai mare decât logica sistemelor ce se întemeiează pe gramatice străine”. Neamul românesc nu începe odată cu „școalele Ardealului”, ci odată „cu școala limbii hrisoavelor, limba publică, cu școala limbii cântecilor populare, limba inimii neamului, cu școala limbii traducătorilor cărților bisericești, limba credinței, cu școala limbii hronicarilor, limba istoriei”. A încerca refacerea originalului latin este, după Russo, a inventa „o limbă pășărească, înțeleasă numai de adepți”. O asemenea tentativă, apreciază el, e „un lucru peste fire”. E ca și cum „am lega un om viu de un trup mort”. Doar un pedantism incurabil poate propune așa ceva. Stigmatizând fără cruțare pedantismul, scriitorul afirmă, în temeiul bunului simț, că gramatica și ortografia se cer „așezate” nu în funcție de principii abstracte, și „nu după placul fectării”, ci „după duhul istoriei și a originilor neamului”. În înțelegerea lui, „cuvântul, fie slav, fie turc, fie latin, ce se

851.049
D48

AL. DIMA

STUDII DE ISTORIE
A TEORIEI
LITERARE
ROMINEȘTI

PREOCUPĂRI DE TEORIE LITERARĂ
LA AL. RUSSO

Față de opiniile literare ale lui Al. Russo, vechea istorie literară a adoptat cunoscutele ei atitudini de ignorare, rezervă, recunoaștere parțială sau interpretare eronată. După cum se știe, opera lui a rămas, o jumătate de veac, înmormintată în paginile revistelor vremii sau în mapele de manuscrise ale Academiei Române. Editarea și comentarea ei s-a produs abia după 1900, ideile literare ale scriitorului fiind însă cufundate în genere în masa considerațiilor lingvistice. Când totuși prezentarea lor s-a produs uneori, ea a avut întotdeauna un caracter parțial și incidental, dar și sub această formă ni s-a înfățișat, de multe ori, doar o pură descripție. E semnificativ de remarcat mai departe că editorii lui înșiși, cei care doreau să-i fixeze amintirea publicându-i operele, căutau să-i reducă însemnătatea în chiar prefețele de prezentare. Unul dintre aceștia — de pildă¹ — se arăta nemulțumit de „supraprețuirea” de care se bucura Russo în opinia lui Ibrăileanu, cel care vedea în scriitorul nostru un precursor al Junimii și al principiilor critice de la *Convorbiri literare*. Editorul și criticul de care vorbim a

¹ G. Bogdan Dulcă, în Al. Russo, *Scrieri*, 1910, p. IX.

КОНДИЦИЯ КРИТИЧИЙ ЛИТЕРАРЕ

Есте Алеку Руссо ауторул унуй програм критик априорик? А пус ел фундаментул критичий литераре ынанте де а екзиста о литературэ проприу-зисэ? Есте ун теоретичиан инцидентал ал реализмулуй ностру критик, кум афирмэ ун фие?

В. Белинский луа ын дерыде ын «Жермания теория артей а арта», спунынд тот одатэ, кэ «да екзистэ ка атаре нумай ын има атунич кыт де фиделэ ар фи има фи акчесибилэ нумай луй». Ын се я контур ынтребаря, дакэ афматиче але луй Алеку Руссо сын жинацией, ал миметизмулуй сау луй артистиче.

Рэспунсул ни-л оферэ лектур букэць публичистиче супербе, «Критика критичий». Ведериле критикул литерар деривэ дин и че а стат ла база пьесей «Бэк Алць факторь че ау фаворизат принципу дин «Критика крити симц женерал, дарул полемик, к ложикэ а преопинентулуй Д. П рэмас, дин пэкате, ла ачесте ен че, неутилизынд аптитудиниле ниу, пе каре ле-а демонстрат чий». Де че н'а фэкут-о, — ятэ

формалэ де дата ачаста, финндкэ не дэм имедиат сама кэ лупта антилатинистэ, пледоария титаникэ пентру театрул ши литература националэ, пентру пропэшире ын женерал требуяу сэ еклипсезе криткул екзистент ын ембрион. Де обсерват аич, кэ принтре кэрциле луй, депусе спре пэстраре бисеричий Сф. Теодор, ерау поезииле луй К. Конаки, «Пэкателе тинерецелор» де К. Негруци, «Спиталул аморулуй» де Антон Пани, «Реперторну драматик», «Кын», «Баладе» ши «Четатя Нямцулуй» Александри. Динтре скрипторий импортулуй май пот фи аминтиць Гр. Алек Николае Бэлческу. Руссо н'а емис ачестор кэрць ши скрипторь, лимила доуэ «хроничь литераре» (скрисе, ун сентимент де амичицие) деспре мэрунць.

терарэ есте, аша дар, ку адевэрат инвастеле преокупэрь културале але аш ал мишкэрий пашоптисте. Тотуш, оперей сале драматиче ын «Критика» дешесте семнификация де рэспунсел, ынкыт гэсим експусэ аич ынсэшь критичий литераре.

Со, ын виртутя липсей терминологней те, рискэ сэ пунэ ын циркулацие терь апроксимативь: апречнериле луй нумите «луэрь аминте», яр пентру аферите функций але критичий сау лаынт утилизате кувинтеле: «сокотинць», «лекций», «лаудэ», «жюдеката», «искоаде», «нойма пьесей», «деимитаре, дисочьере», «матимэ» (лек-

3m2
4-62/8
Михай
Чимпой

АЛТЕ ДИ-
СО-
ЧИЕРЬ

сале артиколул д-луй Асаки деспре Мазепа, базат пе извоаре офичнале, ной вом репродуче тотул че се реферэ ла афларя хатманулуй ын Молдова» (№ 50). Ын континуаре А. Филатов а редат амэнуцит концинутул нувелей луй Асаки, фэрэ а-шь да сама кэ ачаства е о лукраре ын маре мэсурэ де имажинацие.

Кышьва ань май тырзиу ын газетэ а апэрут ын традучере ын лимба русэ мика нувелэ «Пачя ла Прут. Слут ла Прут!» («Не ладно возле Прута» — 1867, № 7). Ын орижинал нувела апэрусэ ын «Алманахул» пе ачелаш ан ал луй Асаки. Нувела евока унеле евенименте легате де кампания луй Петру I ла Прут дин 1711. Традучеря, несемнатэ, се датора, неындойос, луй Г. Горе, каре, ка редактор ал газетей, а публикат ын пажиниле ей нумераосе артиколе.

Рапортате ла мултилатерала моштенире литерар-публицистикэ а луй Георге Асаки, традучериле, адаптериле ши лукрериле инспирате де скриериле луй але ауторилор басарабень сынт пучине ла нумэр, дар ши еле конституе о довадэ кэ опереле сале ау авут рэспындири ын Басарабия ын тимпул вещей скрииторулуй.

РЭСФОИНД ДОСАРЕЛЕ АРХИВЕЛОР...

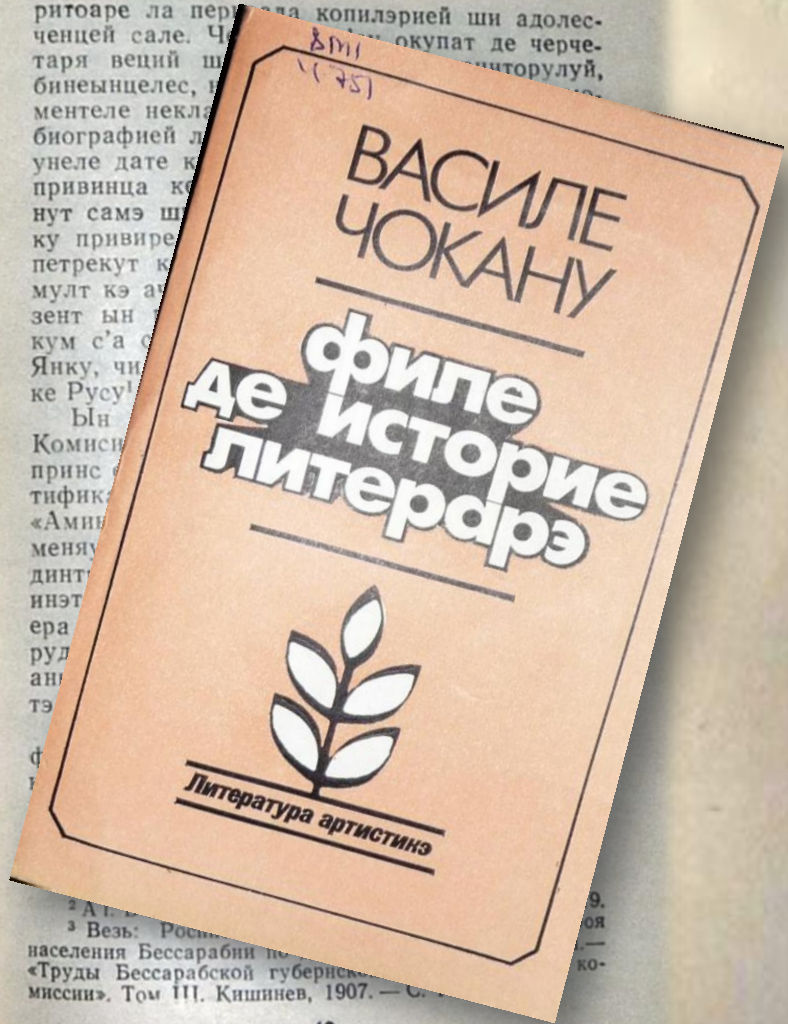
[Материале ной деспре фамилия Руссо]

Кынд е vorba де ун скриитор маре, де о персоналитате де талия луй Алеку Руссо презентэ интерес пынэ ши унеле амэнунте биографиче. Яр ын биография ачестуй ом де фрунте ал културий ноастре, дупэ кум се штие, сынт мулте пете албе, инклюдив рефе-

ритоаре ла пер... копилярней ши адолесченцей сале. Ч... окупат де черчетаря вещей ши... икторулуй, бинеынцелес, ментеле некла... биографией д... унеле дате к... привинца к... нут самэ ш... ку привире... петрекут к... мулт кэ а... зент ын... кум с'а... Янку, чи... ке Руссу!

Ын... Комисси... принс... тифик... «Ами... меня... динт... инэт... ера... руд... ан... тэ... ф...

Везь: Росс... населения Бессарабии по... «Труды Бессарабской губернской миссии». Том III. Кишинев, 1907. — С...

„Alec Russo a fost unul din scriitorii care au stat la leagănul noii literaturi naționale și române.

Alături de C. Negruzzi, M. Kogălniceanu, V. Alecsandri este unul din făuritorii prozei, criticii și publicisticii și unul din cei mai bine pregătiți și cu autoritate îndrumători în domeniul dezvoltării limbii noastre contemporane”.

Ion Vasilenco

лукресе мошилэ, ши чине сэ ле клэжувскэ. Ши атуич аре сэ фие вай де царэ, аре сэ фие ка ши Франца ши адокуре, унде, пентру кэ сынт атыт де мульц минизашь, ведем че дауне се ынтымпазэ¹.

Ын челе аминтите ши ын алте зечь де фабуле Донич ый демас-кэ ши-й сатириязэ ануме пе функционарий апаратулуй де стат, Жудекэторул дуй есте ынтымфат ши корупт, преотул орь кэлу-гэрул — фэцарник, доминторул ынсушь — ун прост ш. а. Яр фацэ ку тоць ачешта стэтя попурул, ку маря ши аделэрата са ын фацэ ку драгостя пентру мункэ, ку сетя пентру дреп-юбире де патрие, ку драгостя пентру мункэ, ку сетя пентру дреп-тате, ку оптимизмул сэизтос ши ку адыкул рост ал афоризмелор сале фолклориче.

Контемпораний ау дат о апречиере ыналэ мэстрией луй ли-тераре². Ын анул 1835 А. Хашдеу скрия, кэ фабулистул а штуйт сэ ымбраче идееле ын «питорескул натурал ал фирий молдова-сы ыкыду-й талантул, афирма ши ел характерул популар ал лимбий фабулистулуй: «...ун кувьит, пикат дин кондекул луй, се дуче пе арниале тимпулуй ку нумеле луй, недезлянт де нумеле Молдо-арниале тимпулуй ку нумеле ал луй Донич, веститул прозатор пей». Приетенул де кондей ал луй Донич, веститул прозатор К. Негруш, ла рындул сэу скрия: «Фабула чере пе лынгэ талант о армоние, ун стил симплу: еа е датоаре сэ спунэ нумай че тре-буе, нич о силабэ май мулт. Ши чине авя май мултэ армоние де-кыт Донич! Ын бордей, ка ши ын палат, фабулеле луй сынт чи-тите ши ынцелесэ». «Куйб де ынцелешчуне» а-а нумит пе Донич мареле Еминеску.

Опера луй Донич конституе о контрибуцие реалэ ла дезвол-таря культурый попурулуй ностру ши, ын спечиаал, а литературый артистиче ши а лимбий литераре.

СКРИЕРИЛЕ ДРАМАТИЧЕ АЛЕ ЛУЯ АЛЕКУ РУССО

Се штие кэ А. Руссо а скрис ши доуз лукрэрэ драматиче: «Бэжэлия амбициосэ» ши «Провинциалул ла Театрул Нацио-нал», каре ау фост репрезентате пе счена Театрулуй дин Яшь-прима ла 11 януарие ши а доуа ла 25 февруарие 1846.

¹ N. Iorga, Un cugetător politic moldovean dela jumătatea sec. XIX—Stefan-Scariat Dascălescu. Bucureşti, 1932, p. 40.

² А се веда ши артиколул «А. Донич, тилизэря при лимбэ» дин кулэц-суд ачестей кэри.

Г. БОГАЧ

ПАЖИНЬ ДЕ ИСТОРИОГРАФИЕ ЛИТЕРАРЭ

КАРТА МОЛДОВЕНЯСКЭ * 1970

ALECU RUSSO ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ

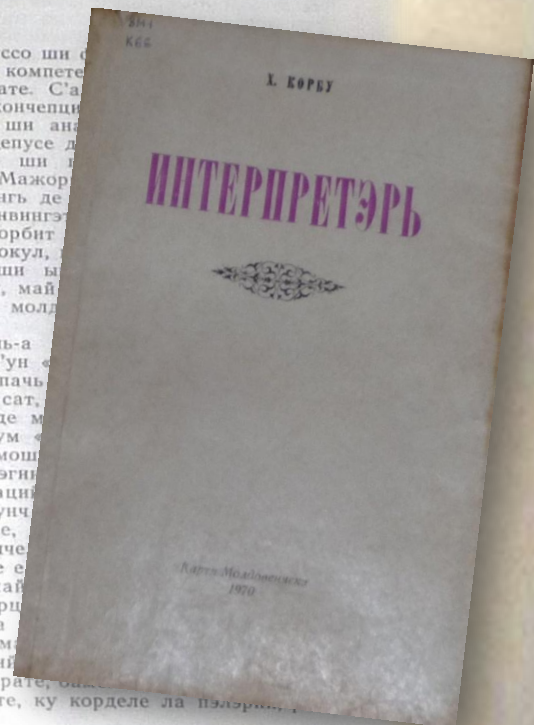
Х. КОРБУ
СКРИТОРУЛ
ШИ ПРОЧЕСУЛ
ЛИТЕРАР

АЛЕКУ РУССО ШИ КУЛТУРА ПОПУЛАРЭ

Тема «Алеку Руссо ши култура популярэ» е татэ пе ларг ши ку компетентикэ де специалитате. Са дрептате, асупра кончепципра апречнерилор ши анапра ефортурилор депусе дря валорификэрий ши породниче орале. Мажор дияте дин ачест унг де ций лимпезь ши конвингэ.

Би скимб с'а ворбит деспре ролул ши локул, чепция артистикэ ши креация оралэ, сау, май ларэ а породулуй молд манифестэрь.

Алеку Руссо шы-а кум се штие, ынтр'ун етре грэдинь ши копачь кулуй». Би ачест сат, лок», скрипторул де мтру прима датэ кум «ши де тэтарь, де мошбру, че циня плэгни Косыняна, де фракци нэвэлирь». Тот агунцаузит повестинду-се, ынтымплэрь тражиче де веселие, пе каре е сэ де консуме нумай виталитате ши форцинкэ ача икоанэ а би «Аминтирь»,— мприн курць; циганий леск би кэмешь курате, мынечеле суфлекате, ку корделе ла пэларинь.

ridicat prea devreme veacului, pre care, negreșit că viind într-o vristă mai coaptă, l-ar fi îmbogățit și strălucit cu producțiile geniului său. El era de o talie naltă, bine proporționată; figura sa smolită era frumoasă și bărbătească; fizionomia sa atât de expresivă, încât dacă o vedea cineva o dată, nu o mai putea uita; înfățișarea sa era slobodă și plăcută. Însușirile inimii nu-i era în nimică mai jos decât ale trupului. Patria o iubea mai mult decât viața, ideile sale era liberale și potrivite cu veacul; prejudecățile nu l-au avut niciodată de partizan. Sufletul său era îndurător și deschis la toate întipărirea nobile; cum zice un proverb românesc, cu atâta trebuie să se afle patria noastră

a o mică ochire asupra
ile lui A. Hrisoverghi,
în acelaș an după moar-
ipografia lui Eliad. Cele
prind în această colecție
ări neîndeplinite; după
i vrednice de însemnat;
i de pietre scumpe. Au-
plinirile lucrărilor sale;
are el le scrisese, se văd
vinte șterse, sămne de
es idea rău înfățișată,
alese, rima rău păzită.
e poezii nu ca modeluri
ărul avea geniu și ca o
ar fi răpit moartea așa
ie gândit că el n-a petre-
atimilor. Iar acelora ca-
sili a arăta numai greșe-
le cuvinte, ce și biogra-
ficilor poetului franțez.
că vroiuți de la dînsul o
ormîntului, care s-a în-
și șese de ani. Iar pînă
tu picat înainte de a se
poamelor de toamnă!»

Costache Negri

ACHI

logofătului C. Conachi,
tre despre viața literară
rîndul acelor moldoveni
pe cînd Domnul Alexan-

dru Moruz introdusese, pe bun temei, acele învățături în Moldo-
va și răsplătia înaintirea în științi ce dobindea tinerii în școala
domnească care, sub a sa domnie, au fost înflorit.

Intr-însa logofătul Conachi au învățat limba elină și a ei
literatură, precum și matematicile și mai cu seamă geometria,
prin a cărie cunoștință practică agiunsesse, chiar pe vremea
aceea, a fi pretutindene privit ca unul din cei mai buni ingi-
neri. Mai pe urmă, s-au dedat la studiul limbii turcești pe care
o vorbea și o scria cu lesnire, și a limbii franțeze, a cărie lite-
ratură, și mai ales scrierile filosofilor veacului al 18, îi erau
foarte familiare.

Una din cele a sale dintii poezii fu compusă în lauda Dom-
nului Moruz pentru apele cu care acest prinț înzestrase capitala
Moldovei. De colo apoi logofătul Conachi au scris versuri de
cîntice (cîntice de lume), după cum pe atunce mult era obiceiul,
și care s-au făcut populare și au fost în știința tuturor cit s-au
mai ținut melodiile naționale, acele melodii atât de originale
și pe care astăzi de istov le-au gonit alte în locu-le, melodii străi-
ne. Printr-acele poezii ușoare cine încă, chiar și astăzi, din acei
ce se mai ocupă cu ele, nu au auzit pe următoarele:

Zlori de zluă se revarsă
Și eu ochii n-am închis!
Cum să-l închid cînd ei varsă
Pirale de foc aprins!... etc.

sau

Pîn-a nu răsări zorii
La Moldova-s călător.
Vai mie! de cite ori
Oi să leșin ș-o! să mor!

sau

Ochșori frumoși,
Dulce-s, mingișoi!

Ș. c. 1. ș. c. 1.

Veniră pe urmă poeziile mai lungi, mai serioase, precum
această intitulată Amorul din prieteșug, pe care o publicăm în
numărul acesta, și, în sfîrșit, traduceri ce cu un deo-
sebit talent le făcea din cuvînt în cuvînt fără ca ele să piardă
nici înțelesul, nici frumuseța originalului, și despre care se po-
te lua o idee lămurită prin aceste două versuri a începutului
scrisoarei Eloizei către Abélard, de Baur Lormian:

Dans ce lieu solitaire, abre de l'innocence
(Intr-acest lăcaș și tainic loc de nevinovăție)
Ou règne avec la paix un éternel silence
(Unde pacea cu tăcerea au a lor împărăție... etc.)

Mai de luat aminte însă este că toate cite au scris acest bîr-
bat sînt chiar și numai în limba adevărat românească scrise;
mare merit ce din zi în zi se face mai rar cu amestecul unor
năravuri străine pîntre ale noastre și cu necumpenita introdu-
cere de nouă cuvinte ce aceste trag după sine.

947.89
E 20

ECOURI DINTR-UN SECOL

PAGINI DIN PRESA
PERIODICĂ MOLDOVENEASCĂ
A SECOLULUI XIX

Mihai Cimpoi

O istorie deschisă
a literaturii
din Basarabia

EDITURA ARC

859.0.09
C49

O ISTORIE DESCHISĂ
A LITERATURII
ROMÂNE
DIN BASARABIA

Mihai Cimpoi

EDITURA FUNDATIEI CULTURALE ROMÂNE

unui jucător de cărți de V. Ducange și M. Dinaux). Deosebirea de vederi, e totuși, tranșantă. Autorul *Ideilor...* are o privire senină, evoluția omenirii i se pare armonioasă, în timp ce autorul *Scrisorilor* și al *Fragmentelor istorice* este un neliniștit ce vede în istorie (surprinsă în „micile cercuri” ale istoriei naționale) un șir al răului și altul, absolut paralel, al binelui, iar la văzul tidvelor din catacombele mănăstirii Neamțu este cuprins de „cugetări triste”. Orice craniu este mărturia virtuților și viciilor celui care l-a purtat, ascunzând și triste drame, ca în cazul grecoacei Calipso, logodnica lui Byron și cunoștință a lui Pușkin la Chișinău. În fața istoriei Negruzzi are un sentiment de groază și uimire, de tristețe de esență existențială.

Între galeria de „fragmente”, „scene”, concepute și dispuse, bineînțeles, în chip balzacian, de portrete și foi de observație arde, însă, flacăra dogoritoare, aprigă a vieții. O voință de confesiune, de „mărturisenie a păcatelor noastre” animă din interior proza negruzgiană care întrezărește în „cercuri mici” multicolorul și dialecticul cerc mare al istoriei. (Până la roata eminesciană a istoriei ce adună punctele de solștițiu și cele de echinocțiu ale omenirii nu e decât un pas). Ca la toți marii realiști (și naturaliști), aspirația spre adevărul total, spre „mărturisenia păcatelor”, depășește bizantismul descripției, stăruirea în „cercurile mici” ale existenței, răvășite de jocul demonic al destinului.

ALECU RUSSO, „RUGINITUL” MODERN

Însuși chipul blajin-eroic, dominat de ochii ce emană o privire voluntară, de pomeți bine reliefați și de o toaletă preotească a părului vălurat cu grijă, așezat peste urechi și susținut de o mustață alungită până peste bărbie și de o barbă ce cade ca un fuior pe albul cămășii scrobite trădează o înfățișare de dac speriat în forul său intim de civilizație, de o integrare neantizatoare în istorie. Spaima de golurile care se cască între trecut și prezent îi determină mișcările tipice de retragere, de „întoarcere în urmă”, la origini, **in illo tempore**. Copilul, al cărui elogiu îl face frecvent, nu este doar copilul de român basarabean din „satul frumos rășchirat între grădini și copaci pe o vale a codrilor Băcului”, ci copilul universal, omul ca un copil al firii, identificat cu dacul dintr-o Dacie protoistorică, adică necontaminată încă — precum în viziunile eminesciene — de civilizație. Desprinderea de câmpul cu flori, de poveștile nefârșite, de cuibul părintesc și șezătorile satului a copilului cel vesel și slobod ca o căprioară (*Amintiri*) e de domeniul tragicului, pierderea copilăriei aduce inconsistența morală și spirituală a individului, iar în

ALECU RUSSO

(17. III. 1819 —
5. II. 1859)

Născut în Basarabia, Alecu Russo își face studiile în Elveția. A fost asesor de judecător, avocat, membru în Divanul operativ și director al Departamentului Lucrărilor, Publice. A sprijinit lupta pentru Unire. Lucrările sale apar postum: *Cântarea României* în 1906, iar un volum de *Serieri* în 1908.

Însuși chipul baljin-eroic, dominat de ochii ce emană o privire voluntară, de pomeți bine reliefati și de o toaletă preotească a părului vălurat cu grijă, așezat peste urechi și susținut de o mustață alungită până peste bărbie și de o barbă ce cade ca un fuior pe albul cămașei scrobite trădează o înfățișare de dac speriat în forul său intim de civilizație, de o integrare neantiza-toare în istorie. Spaima de golurile care se cască între trecut și prezent îi determină mișcările tipice de re-

tragere, de "întoarcere în urmă", la origini, in illo tempore. Copilul, al cărui elogiu îl face frecvent, nu este doar copilul de român basarabean din "satul frumos rășchirat între grădini și copaci pe o vale a codrilor Băcului", ci copilul universal, omul ca un copil al firii, identificat cu codrul dintr-o dacie protoistorică, adică necontaminată încă — precum în viziunile eminesciene — de civilizație. Desprinderea de câmpul cu flori, de poveștile nesfârșite, de cuibul părintesc și șezătorile

359. 0. 09
C49
căprioară
derea copil
a individul
inar: "oame
nici viitor
este, ca ev
al paradisu
eminescian
blagian. Co
populară ca
Russo se vr
poet și mai
română, ca
și care nu-i
fi înțeleasă
moldovană
Formațiu
bilitatea sa
vodevilul sa
Alecu Rus

*Mihai
Cimpoi*

SFINTE
FIRI
VIZIONARE

III

Recunoașterea necesității criticii. Cauzele pentru care spiritul critic apare în Moldova

Influența unei culturi străine înseamnă influențarea în obiceiuri, în forme politice, în morală, în organizarea vieții, în literatură etc. a unui popor de către altul sau altele.

Poporul influențat poate asimila cultura ori în mod pasiv, adică la întâmplare, fără alegere, fără *critică*, ori criticând, cernând elementele culturii străine, pentru a-și însuși numai ceea ce-i trebuie și tocmai ceea ce-i trebuie pentru dezvoltarea propriilor sale bogății, energii, capacități și aplecări. O cultură străină împrumutată este ca un capital străin, menit să pună în utilitate, spre cel mai mare beneficiu, o bogăție națională, care altmintrelea ar rămâne neexploată. În cursul acestui studiu vom avea ocazia să ilustrăm acest adevăr. Acum, anticipând, ne mulțumim să spunem, ca exemplu, că bogăția limbii populare și a spiritului popular au rămas un subsol neexploatat, câtă vreme cultura apuseană nu și-a îndeplinit rolul ei salutar.

Despre necesitatea influenței apusene în cultura românească am mai vorbit și vom mai vorbi. Discuție nu poate fi decât numai cu privire la ceea ce a fost și este potrivit, adaptabil nevoilor și sufletului poporului român, adică cu privire la problema asimilării elementelor culturii apusene necesare poporului român. *Alegerea* acestor elemente a fost opera școlii critice moldovenești din veacul al XIX-lea.

Când, în acest veac, cultura apuseană a început să

P590.09
P67.

Al. Piru

VARIA

Precizii
și
controverse

1590.09
P67

geo șerban

**ISTORIA
ISTORIILOR**

DIMITRIE GANUSCĂ
ANTON PANK
NICOLAE BĂLĂNESCU
ALEXANDRU BĂLĂNESCU
VASILE ALECSANDRI
ALEXANDRU GHIURSCU
ZITU MĂDĂRĂȘOIU
G. DIMITRIE
MIRALD SAIDONIANU
NICOLAE IORGA
VASILE PĂRĂȘAN
GALA GALACIOTON
FELIX ADRESCA
BOGDAN ALEAȘU
CAROL ARDELEANU
CONSTANTIN BOTEZ
ION BOTEZ
OCTAV BOTEZ
IGENA FLORU
COREA IRIȘTEANU
MAGDA ISANOS
ANTON HOLBAN
CAMIL PETRESCU
G. CĂLINESCU
GEO BOGZA
MARIANA DUMITRESCU

tura Eminescu

ALECU RUSSO

Alecu Russo a fost corespondentul moldovean al lui Bălănescu, mai mic decât el numai cu câteva luni. Proprietar rural, arendaș și negustor de cereale, la 10 ani cu un dascăl grec, apoi a urmat studiile practice la o casă de comerț turcească.

Avea vocația literară și la întoarcerea în țară frecventează cercurile literare, împrietenindu-se cu alții, mai mare decât el numai cu un an. A scris și nota impresiile turistice în limba franceză (*Le Rocher du corbeau*), exercitându-se în poezie, în modii și moravuri, după exemplul autorilor francezi (Negruzzi și Kogălniceanu, tot în limbaj francez în 1840) preocupat în același timp de haiducii, prezentați în niște *Studii naționale*.

Ironist și inconformist, Russo s-a ocupat numai trei ani aseror la o judecătorie (1841-43), preferând a fi liber-profesionist în domeniul dramatic și în 1846 i se reprezintă *Băcălia ambițioasă* și drama-farsă *Școala sau Provincialul la Teatrul Național*. Manuscrisele s-au pierdut, știm că există și dintr-o cronică dramatică din 1847. În anul 1848 a răspuns cu articolul *Critica literară* la boierimii retrograde și a căutat să nu tinuseră cont de tăieturile lui. În anul următor la mănăstirea Soveja din județul Iași, bine de zile, a redactat un *Program literar*, mai caracteristică operă literară.

Exilat voluntar după revoluția din 1848, Russo se întindește la Viena.

M 74
V. MINDRA

clasicism
și romantism
în dramaturgia
românească

MOMENTE ■ SINTEZE

819.0.09
549

geo șerban exegeze

ALECU RUSSO

Studie moldovăna

II

Întoarce în urmă și p-aduce aminte de cîteva fizionomii, de cîteva
ceiuri ce plutesc pe nămolul răsipur. Răpegiunea cu care vă
trecurul dintre noi este cea mai stranică judecată a aceluia trecut
ce este vrednic de viață nu moare niciodată; nevrednicia să pierg
aducerea-aminte a oamenilor într-o clipă! unde sint faptele de
1772 pînă la 1835, care vor rămîne drept fapte și folos în
tării unde sint numele oculte de poporul moldovan? trecutul
și mort și de tot mort. Plină a nu arunca țarina vecinică pe trecut
că ne mai uităm la trecut; nu se întimplă adeseori în lume între
un mort, care, în viață fiind nu-l iubea cașanii? Insa copii, rădă
megieii se string, se uită încă odată la dînsul, în aduce aminte
de bunile însuiri a răposatului și, spre vecinică ziua bună, cuvînt
un frumos și creștinesc: „Dumnezeu să-l ierte!”

Așa zicem și noi: Dumnezeu să ierte trecutul, iuții pentru că
murii, și al doile pentru că sintem ca megieții cei buni și am scos
în viața lui ce-o fost mai bun.

Sintem de ieri, putem încă să ne rememorăm cîteva din obiceiurile
copilăriei noastre... adivărat că am fost copii amfibii (în doi pos
ne-am născut în Moldova și am supt străinătatea, capul ni- cap
neamt, de frantz, dar inima ne-a rămas tot de moldovan; avem
datorie firească de a arunca cîteva flori pe mormîntul grăbnic a p
talui nostru trecut: va veni vremea, dacă n-a și sosit, în care și
tinerii de la 1835, tinerii și bonjuriiții suri de astăzi, vom fi chema
bărbărie, vom fi judecați nu după ceea ce am făcut, dar după ceea
ar fi trebuit să facem, vom fi osîndiți nu după greutățile vremilor, an
după patima nădejzilor partizilor și a opiniei multor mi, opiniei, an
nouă ca și cuvîntul cu care am îngropat părinții nostri, și care la rînd
nostru are să ne digrume...! Noi, încale, ne măgulim că am prefica
Moldova în 16 ani... așa... încît miil de ani n-a prefico.

Rămășița trecutului, ce fatucecă cînd și cînd o parte din via
noastră zilnică, să răpește, Moldova vechi mi se să infățoază ca o
dure deasă și mare, unde toponul a rilet iute fără a ave vreme de
curăți locul. Plugul, adică civilizația, strîpște zi de zi rădăcinile

Posteritatea lui Alecu Russo

Alecu Russo a pătruns tîrziu în conștiința publică și s-a statornicit, mai ales, ca autor al *Cintării României*. Controversa în jurul paternității acestei scrieri a făcut din Alecu Russo un autor cu renaștere, dar nu și un scriitor

preface cadrul în corăură, curătura în lan frumos, iar lanul în cîmpii
roditoare
Dar strămoșii nostri, săracii, cu ce să-i mîngîiem?

819.0.09
543

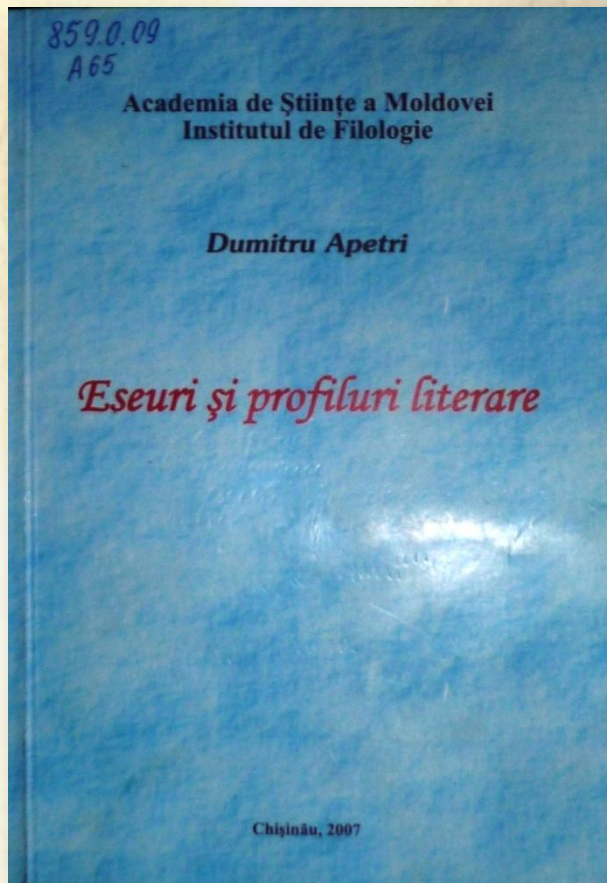

6

idei și atitudini

SPIRITUL MILITANT AL LITERATURII ROMÂNE

EDITURA EMINESCU

Publică în presa rusă povestirea *Duca* inspirată de cronici și legende populare. În 1871 îi apare la Iași nuvela romantică *Domnia Arnautului*.

În deceniile trei și patru scoate la lumină ciclurile *Poezii felurite* și *Sonete moldovenești* (vreo 90 de sonete, fabule și prelucrări de poezii populare). Glorifică evenimentele eroice din istoria Moldovei, evocă frumusețea și bogăția plaiului strămoșesc. La baza creației poetice și narative stau multiple surse folclorice și informații etnografice.

C. Stamati îl considera „un alt Cantemir”. A contribuit la dezvoltarea științei și la consolidarea relațiilor culturale româno-ruso-ucrainene.

Referințe critice: I. Osadcenco, *Alexandru Hâjdeu*, în cartea lui: *Relații literare moldo-ruso-ucrainene în sec. XIX*, Chișinău, 1977; V. Ciocanu, *Alexandru Hâjdeu și creația populară*, în cartea *Literatura moldovenească și folclorul*, Chișinău, 1982; *Studii și materiale despre Alexandru și Boleslav Hâjdeu*, Chișinău, 1984.

Russo Alecu

(1819, Chișinău – 1859, Iași)

Comediograf, autorul poemului în proză *Cântarea României*, a unor studii critice și amintiri.

Își petrece copilăria pe o vale a codrilor Băcului.

Studii: în casa părintească, în Elveția, la Viena.

Este asesor la Piatra-Neamț, avocat la Iași. Intră în contact cu fruntașii mișcării progresiste: Kogălniceanu, Negruzzi, Alecsandri, Bălcescu. Contribuie la promovarea literaturii originale și a teatrului național.

Comedia *Băcănia ambițioasă* și *Jignicerul Vadra* vizează regimul feudal. Este surghiunit la mănăstirea *Soveja*. Descoperă

ARTA REMEMORĂRII LA ALECU RUSSO

Amintiri este lucrarea ce conține întreg diapazonul conceptual și stilistic al operei lui Alecu Russo, deși, de la Mihail Kogălniceanu (care afirma că *Amintiri*-le sînt „ca luare aminte” asupra epocii de renaștere a principatelor române) pînă la Ion Negoițescu (care observa că “[...] *Amintiri*-le excelează mai mult prin latura lor istorico-doctrinară vizînd destinul românesc prin generalități morfologice sesizante, decît prin memorialistică [...]”¹) și Nicolae Manolescu (care releva același “doctrinarism substituind memorialistica”²) a fost apreciat, cu preponderență, fasciculu numit sugestiv “compendiu de istorie națională”.

Fragmentului de autobiografie literară, prin care este motivat titlul lucrării și prin care se anunță în literatura română o structură artistică perpetuată mai apoi și în alte texte de factură similară, a rămas, oarecum, în umbră. Scriere tipică pentru romantismul pașoptist, *Amintiri*-le lui Alecu Russo constituie mai degrabă un exercițiu literar, în care memorialistul exersează în marginea unor concepte și modele de antropologie generală a imaginarului, instituind totodată platforma pe care se va clădi edificiul unei noi specii.

Amintiri-le sînt, prin urmare, o lucrare memorialistică, o reflecție îmbinată cu secvențe narative elementar organizate, care nu au încă vibrația estetică a evocărilor crengiene. Prin retrospectiva asupra propriului destin, Russo anunță particularitățile autobio-

80
U 665

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ, МОЛОДЕЖИ
И СПОРТА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
БЭЛЦКІЙ ГОСУНИВЕРСИТЕТ ИМ. А. РУССО
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ИННОВАЦИИ И ПРАГМАТИКА ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Материалы Международной научной конференции,
посвященной памяти профессора В.Н. Мигирина

Бэлць – 2006 г.

80
F55

ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE FILOLOGIE

Colocviul Internațional

FILOGIA MODERNĂ: ANALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE ÎN CONTEXT EUROPEAN

* *

Semiotica și hermeneutica textului

...originare, fapt demonstrat în studiul *Spațiu mioritic*. Matricea stilistică, în
relația cultură minoră – cultură majoră, orizont spațial al inconștientului,
cosmos și cosmoide sînt repere sigure ale mediului geopsihic propriu națio-
năli. Ele conduc către crearea unei lumi autohtone. Lumea imaginară a lite-
raturii române crește din propriile ei rădăcini. Forța de inaugurare a litera-
turii române – așa cum propune criticul Mircea Martin – pornește din forța ances-
tră a unui popor și a unui creator purtător al matricei stilistice.

Robert Durand, *Structurile antropologice ale imaginarii*, Bucu-
rești, Editura Univers, 1977, p.48.

Jean Burgos, *Pentru o poetică a imaginarii*, București, Editura
Univers, 1988.

Mădălina Filimon, *Poetica imaginarii române*, București, Editura
„Arta și Suflet – Cultura Națională”, 1999.

George Călinescu, *Studii și comunicări*, Editura Tineretului, Bucu-
rești, 1966, p. 196.

...tinul culturii românești, revista „Basarabia”,

...TIONAL ÎN SOVEJA DE ALECU RUSSO

ABRAMCIUC Maria, dr., lector superior
(Universitatea de Stat "Alec Russo", Bălți

...zeii noastre îl constituie cercetarea nivelică a jurna-
lului Russo, *Soveja*, subintitulat *Ziarul unui exilat poli-*
țimba franceză și publicat postum. Deși e prima exper-
iență în istoria literaturii române, textul ne oferă mai multe
conștințare modernă.

...atru Alec Russo, finalitatea jurnalului intim nu consta
într-o încercare a scrisului, în intenția de a închide în el unele
dar presupunea și includerea, printre aceste secvențe
de ficțiune. Așadar, jurnalul lui Russo, gen de fron-
te rigurilor textului canonic. Autorul își convertește stă-
rea de creație. Deși în prim-plan e adus biograful, pe
plan al creației nu predomină documentarul, elementul ficțional
și narativizări ale imaginației auctoriale. În consecință, *Soveja* se
prezintă ca o *jurnal de scriitor*, care îl menține pe Russo în aria litera-
ră. Astfel se întâmplă și în *Piatra Teiului*, jurnalul de călător al
care include, pe lângă mostre de narațiune frustă, și pagini re-

де а се дезбэра де гречизме ши турчизме, каре аперу атуич ка ниште рэмэшице але феудализмулуй ши але фанариотизмулуй, атыт де одиоасе баменилор прогресишь ай времий.

Изворул принципал де ымбогэцире а вокабуларулуй ера консидерат де Негруци лимба латинэ ши лимбиле романиче, ын специал франчеза.

Урмэринд десэврширя лексикулуй скринторулуй, ам възут кэ експресионде ши кувинтеле, пе каре де фолосеште, авая сау кэпэтау ын ача периодэ о рэспанди-ре дин че ын че май маре ши ла алиць скринторь ши ын Женерал ын лимба литерарэ.

Проблема дин

ЫН КОНЧЕН

Руссо

**Scriitori români
despre limbă și stil**

804-0.09
S-38
5.90
S 38

ИСТОРИЯ ИЛИСТРИИ

EDITURA ALBATROS

— Am biruit larna
— Ba să știți că s-a
— Alături! strigă altul, c
de la inimă spre cer, c
— Încă nu sint amon
— Atunci ce este?
Zimbii cătră tovarășii
răspun
infior

сочнал ал лимбий, кыт ши ла формаря ши дезволтаря уней групе конкрете де лимбь, лимбиле романиче ын Женерал, прекум ши ла сфера май ынгуствэ, а конституирий ши еволуцийей историче а лимбий молдовенешть, а релационлор динтре елементеле ей етимоложиче.

Функция принципалэ, пе каре требуе с'о ындеплинскэ лимба ын сочитатя уманэ, есте ачея де а се презентя ка чел май де самэ мижлок де комуникаре, де а конституи ун бун комун ал ынтрегулуй колектив национал, каре ворбеште ачаствэ лимбэ. Акчесибилитатя, посибилитатя де а фи ынцелясэ де тоць мембрий ачестей

SMI
K668

**С. Н. Корлацкину
Скринторул
ын фаца
лимбий
литераре**

NICULESCU

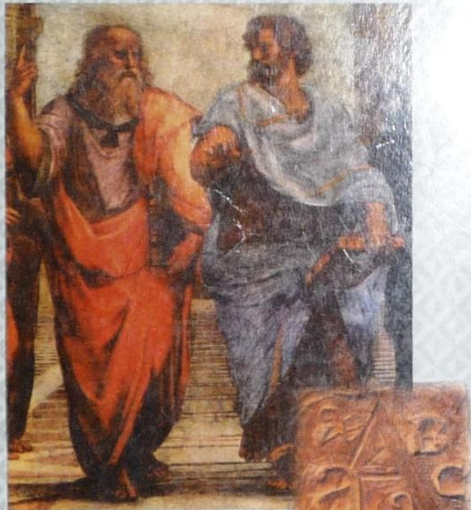
CONSTANȚA BĂRBOI • DORINA MĂRGINEANȚU
PAVEL PETROMAN • MARIETA POPESCU

DICTIONAR ANTOLOGIC

Literatura română

Dictionar — Antologie

de istorie și teorie literară

Museum 2000

R

RUSO, ALECU
(1819 - 1859)

VIAȚA ȘI ACTIVITATEA. Poet, prozator, eseist, memorialist. S-a născut la 17 martie 1819 la Iași și a trecut în eternitate la 4 februarie 1859, la Iași. Mama provine din familia Prodinești Vechi, din codrul Băcului. Face parte dintr-o familie boierească, fiul „cavalerului” Iancu Rusu. Studii la Institutul Naville din localitatea Vernier, lângă Geneva (Elveția), între 1829-1835, și la Viena, între 1835-1836. Întors în țară a fost numit asesor la judecătoria Piatra (1841-1844) și avocat. A participat la Blaj, pe Câmpia Libertății. După Revoluția din 1848, urmărit în Transilvania și Banat, fiind chiar arestat de autoritățile maghiare câteva săptămâni, pleacă la Paris și din nou în Moldova.

A debutat ca autor dramatic în 1846 cu două comedii jucate pe scena Teatrului Național din Iași: *Băcălia ambulantă* și *Generalul Vadră*, ceea ce i-a atras autorului exilul la Mândrești (1846), iar apoi la Soveja (1846), iar în cele din urmă la Bacău. A. R. a cules balada *Miorița* și a scris *Soveja* se pare că este de a comunica „stări sufletesti”, romantice și de inspirație populară.

A colaborat la *Revista* din Iași și la *Revista* din Bacău. A. R. a cules balada *Miorița* și a scris *Soveja* se pare că este de a comunica „stări sufletesti”, romantice și de inspirație populară.

Opera. Cântecuri, balade, poezii, romane, opere de artă dramatică, eseuri, traduceri. **OPERA.** Cântecuri, balade, poezii, romane, opere de artă dramatică, eseuri, traduceri.

Referințe: Al. Dimă, C. Slovac, P. Ștefănescu, L. Mărgineanțu, M. Popescu, T. Micu, T. V. (Spania) ș.a. În România, romanticismul cunoaște o perioadă de înflorire în secolul al XIX-lea, datorită influenței europene și a spiritului de libertate care se răspândește în țară.

REPERE: 1819 - Nașterea lui Alecu Russo la Iași. 1835 - Plecarea în exil la Geneva și Viena. 1848 - Revoluția din 1848 și participarea la luptă. 1859 - Moartea lui Alecu Russo la Iași.

BIBLIOGRAFIE: Al. Dimă, C. Slovac, P. Ștefănescu, L. Mărgineanțu, M. Popescu, T. Micu, T. V. (Spania) ș.a. În România, romanticismul cunoaște o perioadă de înflorire în secolul al XIX-lea, datorită influenței europene și a spiritului de libertate care se răspândește în țară.

ROMANȚA Poezie lirică sentimentală, mai întâi în Spania în sec. al XV-lea, devenită specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

pe care îl exprimă, este o specie a poeziei culte, cu reguli prozodice fixe (o formă metrică unică, octosilabică, versurile ceptie apropiată de cea modernă, puțând trata prin accentuarea elementului liric sentimental, orice subiect. Prin conținutul ei emotional și

BIROUL NAȚIONAL AL CĂRȚII ȘI BIBLIOTECA NAȚIONALĂ

CALENDAR NATIONAL 2009

- KUZNETOV, BORIS GR. Albert Einstein: [monogr.] - 142 p. rev. - București: Ed. St., 1968. - 492 p.
- KUZNETOV, BORIS GR. De la Galilei la Einstein. - București: Ed. Politică, 1966. - 536 p.
- LAMMEL, RUDOLF. Ideile lui Einstein și teoria relativității pe înțelesul tuturor. - București: Ed. Eminescu, 1941. - 104 p.
- LIPOV, VLADIMIR E. Viața lui Albert Einstein. - București: Ed. St., 1960. - 320 p.
- MIRĂILEANU, NICOLAE. Teoria relativității [la lui A. Einstein]. - București, 1972. - 142 p.
- POGODIN, NIKOLAI F. Albert Einstein: piesă în două acte, prolog și epilog / trad. din lb. rusă de A. Stark. - București, 1969. - 91 p.
- POP-FIORANTIN, IOAN. Adevărul Einstein și cinstimul la Tribunalul logicii. - București, 1924. - 20 p.
- RUSU, EUGEN. De la Tales la Einstein: gândirea matematică în perspectiva istorică. - București: Albatros, 1971. - 127 p.
- VALCOVICI, VICTOR. Albert Einstein: teoriile sale, 1905-1915. - București, 1957. - 39 p.
- ***
- Einstein and Philosophical Problems of 20th Century Physics. - Moskva: Progress, 1983. - 507 p.
- GRIHANDV, D. P. Albert Einstein's Philosophical Views and the Theory of Relativity. - Moskva: Progress, 1987. - 200 p.
- HERNECK, FRIEDRICH. Albert Einstein. - Leipzig, 1974. - 124 p.
- SCHLICHER, WOLFGANG. Albert Einstein. - Berlin: Deutscher Verl der Wissenschaften, 1981. - 43 p.
- VALLENTIN, ANTONINA. Albert Einstein. - Paris, 1968. - P. 336.
- WAGNER, JOSEF. Was Einstein wirklich sagte? - Wien: Dunck, München: Ed. Firiz Molden, 1970. - 208 p.
- ***
- KUZNETCOV, BORIS. Einstein. - Moskva: Progress, 1989. - 328 p.
- ***
- Albert Einstein // Dicționarul cronologic al științei și tehnicii universale. - București, 1979. - P. 175.
- Albert Einstein - descoperitorul teoriei relativității // săptămîna. - 1997. - 17 oct. - P. 29.
- BLACKBURN, SIMON. Einstein, Albert // Blackburn, Simon. Dicționar de filozofie. - București, 1999. - P. 119.
- DIDIER, JULIA. Einstein, Albert // Didier, Julia. Dicționar de filozofie. - București, 1999. - P. 91-92.
- DOROBANȚU, ANDREI. Albert Einstein // Știință și tehnică. - 2001. - Nr. 5. - P. 64-66.
- DOROBANȚU, ANDREI. Niels Bohr și Albert Einstein // Știință și tehnică. - 2000. - Nr. 3. - P. 63-65.
- DOROBANȚU, ANDREI. Visuul ultim: Albert Einstein // Știință și tehnică. - 1996. - Nr. 11. - P. 38-39, Nr. 12. - P. 38-39, 1997. - Nr. 1. - P. 40-41.
- Einstein, Albert // Personalități ale științei: mic dicț. - București, 1997. - P. 98.
- FLEW, ANTONY. Einstein, Albert // Flew, Antony. Dicționar de filozofie și logică. - București, 1996. - P. 108.
- FLOINȚA, MIRCEA. Idealul cunoașterii și idealul umanitar al Albert Einstein // Einstein, Albert. Cum văd eu lumea. - București, 1992. - P. 292-335.
- HART, MICHAEL H. Albert Einstein // Michael, Hart // 100 de personalități din toate timpurile care au influențat evoluția omenirii. - București, 1992. - P. 119-123.
- NANI, LAURA. Albert Einstein: stăruirea fizicii // Știință și tehnică. - 2000. - Nr. 11. - P. 57-59.
- POPESCU, IOAN-ROVIȚ. Einstein Albert // Popescu, Ioan-ROVIȚ. Premii Nobel pentru fizică: 1901-1998. - București, 1998. - P. 79-90.

MARTIE

**ALECU
RUSSO**
1819 - 1859

Scriitor român, originar din Basarabia. S-a născut la 17 mart. 1819. Se stinge din viață la 4 febr. 1859, la Iași.

Vezi articolul din *Calendarul bibliotecarului* '94 - Chișinău, 1994. - P. 47-50; *Calendarul bibliotecarului* 1999. - Chișinău, 1999. - P. 67.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

RUSSO, ALECU. Cântarea României. - Chișinău: Litera, 1998. - 328 p.

RUSSO, ALECU. Scrieri postume. - Craiova: Scrisul Românesc, [S. a.]. - 174 p.

VIRGOLICI, TEODOR. Alecu Russo. - București: Ed. Tineretului, 1964. - 200 p.

RUSSO, ALECU. Cugătări (fragm.) // Strategia civică. - 2000. - Nr. 3. - P. 34-35.

CIOCANU, ION. Alecu Russo, lingvist // Moldova suverană. - 1999. - 18 mart. - P. 3.

DUMITRU, IRINA. Omagii autorului "Cântării României" [Alecu Russo (1819-1859)] // Tîra. - 1999. - 16 mart. - P. 4.

PĂSAT, DUMITRU. Concepte educaționale în viziunea lui Alecu Russo // Făclia. - 1999. - 29 mai. - P. 7.

PĂSAT, DUMITRU. Unele reflecții ale lui Alecu Russo despre creația folclorică (180 de ani de la naștere) // Lit. și arta. - 1999. - 25 mart. - P. 5.

POPA, IULIUS. Mai lungă decât recunoștința [referitor la emiteria la Monetăria din București a două medaliu consacrate lui I. Creangă și A. Russo] // Lit. și arta. - 1997. - 23 ian. - P. 8; Libertatea. - 1997. - 29 ian. - P. 6.

TEUCU, ALEXANDRU. Patriotismul lui Alecu Russo [180 de ani de la nașterea scriitorului (1819-1859)] // Glasul națiunii. - 1999. - 10 mart. - P. 13.

V. R.

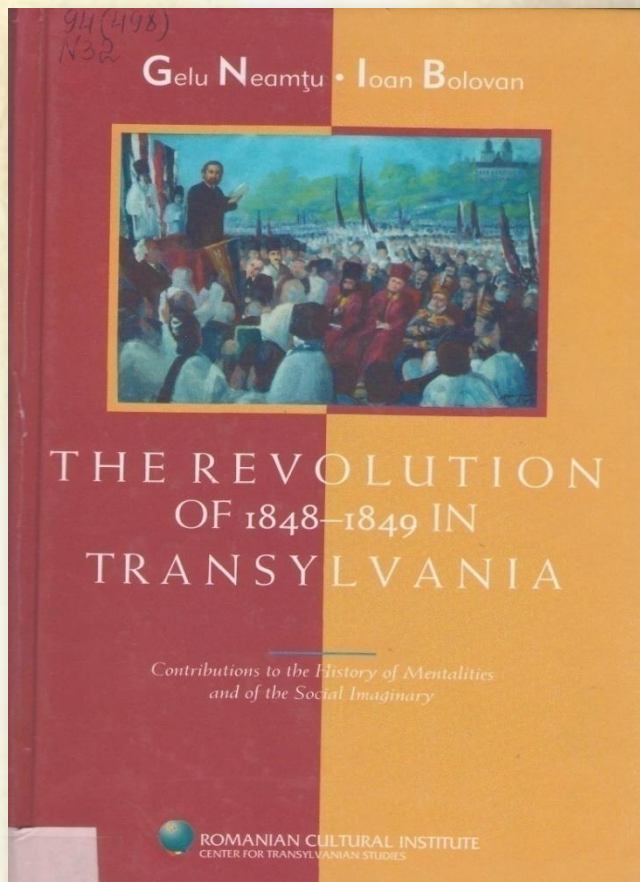

**PAVEL
STAROSTIN**
1924

Poet, traducător ce s-a manifestat ca unul dintre cei mai fertili și mai inspirați în domeniul, în a doua jumătate a sec. XX, la Chișinău.

S-a născut la 17 mart. 1924, la Chișinău. Face școala primară și gimnaziul în orașul natal, apoi

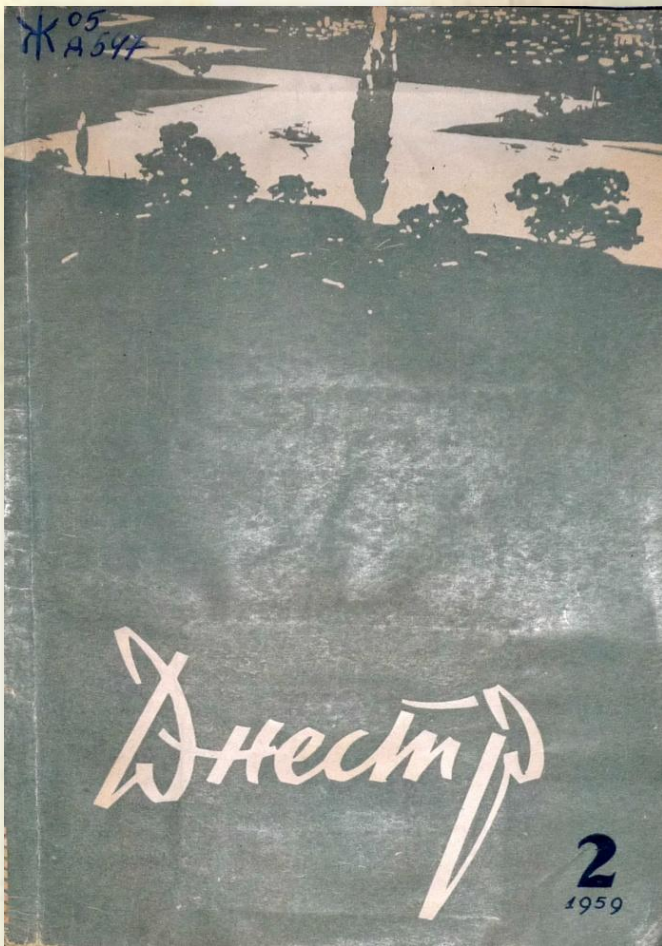
V. M.

The Romanians already knew what “*unio*” meant. They did not need to be instigated by the Austrians and the Saxons, respectively, as it was insistently claimed at that time, as well as later. They knew their own interests too well. Moreover, numerous documents recorded the Romanians’ real state of mind. Here is an example: “It is being said that they [the Romanians] will not accept the union without bloodshed.” Or, “The Saxons blame the Romanians for not having joined them against the union” (on 5 June 1848!).⁹ Therefore, with or without the allegations regarding the Romanian-Saxon contacts, the Romanians knew very well the path to follow. The fact that the Romanians associated with the Saxons was only natural, as both nations wanted to preserve their integrity. And the Romanians chose this alliance when they realized that and their attempts at cooperating with the Hungarian revolution were useless.

On 26 March, Ioan Pușcariu wrote to George Bariț (5 days after the events Pest, when it was impossible to speak of the Romanians being “incited” by the Saxons): “I am neither Saxon, nor Hungarian! Therefore, I expect nothing from either of them, but from *the Romanian nation and the National Congress*, so that we can negotiate the union with Hungary as Romanians. Until then, I will consider the union, from the Romanians’ point of view, a coercive act, a form of slavery, a mere change of the old yoke of the *Approbatæ* with a new harness.”¹⁰ The same spirit was also present at the Assembly in Blaj on 3/15 May, as revealed by the account of the distinguished Moldavian patriot Alecu Russo, who was present there: “I heard two men speaking in Romanian and one of them said: The Hungarians want *unio*! Do you know what *unio* means? It means that until now they have ridden directly on our backs; now, they want to put a saddle on. The second was shouting: Romanians, take a look around this field, we are numerous like fir tree cones, we are many and strong, because God is with us.”¹¹ And indeed, the civil war that followed had all the characteristics of a national liberation war for the Romanians.

We should deal at this point with an important aspect of the union as an *antidemocratic act*. How many of the Tran-

И. ВАСИЛЕНКО

АЛЕКУ РУССО ШИ КОНТЕМПОРАНЕИТАТЯ

Ла 4 февруарне ши 17 мартне а. и. попареле Молдовой Советиче ши Ромънийе демократиче фрэцешть комемораляз, ку прилежул ымплинирий а 100 де ань де ла моарте ши 140 де ань де ла наштере, пе мареле скриитор-илуминист ши революционер-демократ Алеку Руссо, каре а жукал ун рол де самэ ын креаря културый ши литературый молдоромынешть ынаинташе дин секолул XIX.

Патриот ынфлэкэрат, Алеку Руссо, алэтурь де Николае Бэлческу, а пост унул дин чей май дыржь ши интрасиженць луптэторь ши идеоложь ай революцией де ла 1848 ын Принчипателе Ромыне.

Мултилатерала активитате политико-общтяскэ ши литерарэ а луй А. Руссо с'а десфэшурач ынтр'о епокэ де марь евенименте, че ау инфлуенцач путерник асупра дезволтэрий луптей социал-политиче дин Принчипате де ла жумэтатя секолулуй трекут.

Авий 1821, 1848, 1859, каре формязэ жалоанеле принчипале але ачестей лупте, марязэ тот одатэ ши принчипале етапе але веций ши активитэций марелуй скриитор-патриот.

Ера ачаста епока ренаштерий национале, епока крештерий нествэвилите а активитэций социал-политиче а маселор, че ва дуче ла избукниря революцией ын 1848 ши ла униря челор доуз Принчипате ынтр'ун сингур стат национал унитар ын 1859.

Кэтре сфыршитул анилор 30 ай секолулуй трекут, ын моментул кынд ышь ынчепя активитатя са литерарэ ши общтяскэ Алеку Руссо, Молдова ши Мунтения се презентау, дупэ кум арэта К. Маркс, ка «доуз стате суверане, афлате суб сузеранитатя Порций Отомане, кэрея ый плэтеск трибут, ку кондиция ка Поарта сэ ле апере де душманий екстернь, орькаре ар фи ачештя, фэрэ ка сэ се аместече ын вре-ун фел ын администрация интернэ а Принчипателор»¹.

Ку тоатэ суверанитатя лор формалэ, амбеле Принчипате, афлынду-се ын депенденцэ феудала де мулт ынапоията Турчие, континуау сэ рэмынэ атыт дин пунст де ведере економик, кыт ши политик ши културал, доуз цэрь пря пущи дезволтате.

Аша нумитул «Регуламент Органик», ынтродус де гувернул царист ын периодэ окупаций Принчипателор (1828—1834), де рынд ку о оаркаре ымбунэ-тэцире а администрэрий Принчипателор, а адус ку сине о ынэспире ши май маре а ситуацией цэранилор шерьб, истовиць де мунка гря пе огоареле бое-решть ши де повара импунерилор, «Регуламентул Органик» ынтэря позиция марей боеримь ши а клерулуй. Ынтеци-ря експлоатэрий мошнерешть дучя ла

¹ К. Маркс и Ф. Энгельс, Сочинения, т. X, М., 1933, паж. 99.

Нистру

3-1969

Артиколе. Студий

Ку прилежул унуя сеноа
ши жумэте де ла нашере

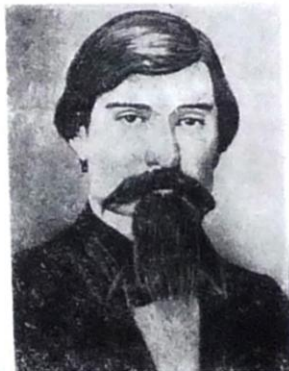
Х. КОРБУ

Алеку Руссо ши литература популарэ

Тема «Алеку Руссо ши фолклорул» а fost tratată pe larg ши ку компетенца ши литература критика де спецналитате. Са нисистат, ши пе буца дрептате, асура концепцией фолклориче, асура априориелор ши анализелор конкрете, асура еfortуриларо денусе де Алеку Руссо ши ведери валорификарий ши популаризарий креацийо породиче орале. Мажоритата нестиуицалор студийате дин ачест унгь де ведере ау излятат солуций лимпезь ши конвенциоаре.

Ын сцымб са ворбит ши са скрис ынкэ пущин деспре ролауа ши локуа пе каре ыл окупа ын концепция артистикя ши ын скрисул луй А. Руссо креация орале сау, май ларг луат, култура популарэ а породулуй молдовенеск ын диверселе ей манифестарь.

Алеку Руссо шы-а петрекут конлазрия, дупэ кум се шгие, ынтр'ун сат фрумос, рошкнрат ынтре градинь ши копачь пе о вале а кодринор Быкулуй. «Ын ачест сат, ку ун пэр маре ла мюклок», скринторула де май тырону а акултат петрута прима дата, кум «мошнейий повестлау де турць ши де татарь, де мошул Адам ку барба пана ла брыу, че шина пазгинеа пе Женуикь, де Илина Косьиняна, де фракций дин лува, де аупте ши де повазирь». Тот атуич а излут ку окий сэй сау а аулит повестинду-се, алэтурь де файте ерониче ши ынтымпларь трайиче, деспре фантастичеле счене де веселие, пе каре е ыл ста-

ре са ле реализезе ши са ле консуме пумаи попуоруа ку несънтрекута луй интагнэе ши форць де креацие. «Паре ка вод ынкэ ача инкоан а трекутулуй», — сиче А. Руссо ын «Амнгиць» — мае агоним ши абучумалэ есте прин курьос цыганий, ынкэ ын букетаца, се фудуакьк ын юземея курате, шакеный наг инггиса, ку мянечеле суфляциате, ку ворделе ла пазэрий, фылафанд ын шонт, са изуенск прин ограда мутурате; рокиале рошь ши тулапасае галбине де ла нашэ, але цыганялор се

Ж 401
ЛББ

Либя

ШИ ЛИТЕРАТУРА
МОЛДОВЕНЯСКЭ

2

АНУЛ XIV

1971

ЛИБЯ ШИ ЛИТЕРАТУРА МОЛДОВЕНЯСКЭ

№ 2 — 1971

ЛИТЕРАТУРА КЛАСИК

В. АЛЕКСАНДРИ ДЕСПРЕ Ал. РУССО

ИОН ОСАДЧЕНКО

Фигурэ проеминентэ а литературий ши куатурий поастре молдовеняскэ дин секолул трекут, Алеку Руссо фаче парте дин плеяда скрипторилор пашонтишти, пе каре М. Еминеску й-а пумит «сэинте фире визнопаре». Азэтурэ де М. Когэличану, К. Негруши, В. Александри, ел е унул дин фэуриторий литературий поастре реалисте. Аутор де опере артистиче немуритоаре, критик литерар ши индрумэтор ал креацией литераре прогресиве, пасионат кулэгутор ши валорификатор ал креацией популаре, дупэгутор консеквент ымпоуриша концепциилор реакционаре ши доменул лингвистичий ши промотор ал упул театру ку реперторну национал — Ал. Руссо а анул о контрибуцие хотэришоаре ши процесул пропэширий културале а Молдовеи.

Време де мулте дечений монтешири литерарэ ши културалэ а скрипторулуй а рэмас некуноскутэ постеритэций. Ауторитэциале буржезо-мошиереште ау игнорат шиэз ла ымчешугул секолулуй постру апроаше интрига луй оперэ литерарэ ши штицификэ. Нумай ши кондициале веший поастре социалисте скрипторале луй Ал. Руссо ау деченил акцесбиле интрегулуй попор мушитор, ши мижлокул кэруа а тэнт ши пентру каре а креат скрипторул патриот. Примул черчетэтор ши валорификатор ал оперей луй Ал. Руссо а фост В. Александри. Ачестуй пристен дечоват и се датореште тэрири интересулуй шиу ал опинией публике дин ултимеле дечений але секолулуй трекут фаче де Ал. Руссо.

Целе май импортанте документе евокатаоре але фигурий луй Ал. Руссо ши аний 60—80 сийнт скрипториле луй В. Александри кэтре А. Одобеску (аний 1862, 1863), Ал. Хурмузакш (а. 1866), Поликсени А. Спиро-Паул (а. 1877), Бошифану Флореску (а. 1881), Ал. Панадол-Калимах (а. 1886), Ион Гика (а. 1886), прекум ши артиколале «Николае Бэлческу» (а. 1876) ши «Алеку Руссо» (а. 1868).

Пристения луй Ал. Руссо ку В. Александри с'а чиментат ши вилтоари фрэмынтэрилор социал-политиче марь дин интия жумэте а секолулуй XIX. Еа а фост детерминатэ де интрига мишкаре елибератоаре антифеудале, каре ши прикша анулуй 1840 луасе пропорций марь. Амбий скрипторэ с'ау афлат ши фрунти евениментелор де ла 1848, ау милитат пентру креари уней литературы ши а уней културэ, каре с'э сервискэ интереселе ши аспирациале попурулуй. Кийнд ла 1840 «Дачин литерарэ» индемпа скрипторий с'э креезе опере орижинале, базате пе обичеориле поастре стрэмошентэ, пе традициале ши кийнечеле попурулуй, В. Александри ши Ал. Руссо с'ау ангажат с'э колектеле ши с'э едителе продукциале популаре. Бичешинд ку анул 1842 ней дой приеште колондэ Молдова ши дунг ши ши лат, мискринид баладе, дойне, хоре ши мулте алте «коморь непрецуите де симцирь дуйбоасе, дойне иналте, де ношиче историче» (В. Александри). Родул ачестей мушор е инкунунат де апариция кэриий «Поезий попорале. Баладе» (кйинече бэтрылеште), адунате ши индрентате де В. Александри, Парти I, Яний, 1852. Ши профана с'э ауторул менишона.

«Акуотат де кйинече персонаше, ар май ку симэ де д. А. Руссо, ам адунат ши дечешите кэстичий прии мушций ши прии кйиничиле ши фэурите але цэрий поастре о маре парте дин поезий попорале, ши

Лимба ши
литература
молдовеняскэ
№3 1978

Относительно
гипотетического
романа А. Руссо

Мысль о том, что А. Руссо вынашивал план романа, была высказана в 1933 г. О. Денусияну. Указав, что писатель обладал большим дарованием, которое позволило бы ему создать повесть или роман, литературный критик заметил: «А. Руссо, сам сказав однажды, что, будь у него время, он бы задумал написать даже роман, в котором изображал бы нравы нашего общества». При этом О. Денусияну ссылался на физиологический очерк «Яссы и его обитатели в 1840 году», написанный А. Руссо на французском языке, вероятно, по свежим впечатлениям, но впервые опубликованный лишь в 1908 г.

Идея о неосуществленном замысле повторяется в первом томе «Истории молдавской литературы», изданном в 1958 г. Об А. Руссо как авторе упомянутого очерка здесь говорится: «Недовольный фактом, что «отечественная литература не черпает из богатого источника, который находится перед глазами, он выражает намерение приподнять завесу этой несколько мрачной картины» в романе или драме — намерение, которому, к сожалению, обстоятельства не дали осуществиться»².

Наконец, то же утверждение встречается в монографии И. Василенко «Алеку Руссо», вышедшей в 1967 г. «По справедливому замечанию одного из критиков,— читаем в монографии — выдающиеся литературные данные молодого прозаика могли бы сделать из него замечательного романиста. Кстати, мысль о создании такого широкого художественного полотна, как роман, не была чужда и самому Руссо». И дальше — после цитаты из того же очерка: «Остается только сожалеть о том, что Руссо не имел возможности осуществить свой замысел. Задуманная им большая работа представляла бы, несомненно, интерес и могла внести большой вклад в развитие молдавской, еще не окрепшей, молдавской прозы»³.

Какие же слова А. Руссо побудили критиков выдвинуть, а затем поддержать гипотезу о намерениях А. Руссо относительно романа? При этом всегда ссылаются на следующий фрагмент из очерка «Яссы и его обитатели в 1840 году»: «Если бы у кого-либо возникло намерение написать о Яссах книгу или даже две, он не ощутил бы недостатка в материале. Мы здесь отметили только бросающиеся в глаза черты, углы здания. Будь у меня время и возможность заняться этим, то надеждая угадать, каждый дом, знатный или простой, каждый человек в представлении бы (здесь и далее подчеркнуто мной.—М. Ш.) мне нечто смешное или пошлкое, достойное или некое, серьезный роман или фарс, драму или элегию. Верю, что с божьей помощью я когда-нибудь соберусь и сумею приподнять завесу этой несколько мрачной картины...»⁴.

Если проанализировать отрывок, абстрагировавшись от наслоения комментариев, из него напрашиваются два очевидных вывода. Во-первых, вытекает, что автор стремился дать в немногих словах суммарную, «физиологическую» характеристику Ясс. На его взгляд, жизнь этого города — в то время крупнейшего политического, экономического и культурного центра княжества Молдавии — достаточно богата и разнообразна, достаточно насыщена событиями и страстями, чтобы вызывать к

¹ О. Densusianu. Literatura română modernă. Vol. 3. București, 1933, p. 85.

² История литературной молдовенешты. Вол. I. Кишинэу, ЕСМ, 1958, п. 273.

³ И. Василенко. Алеку Руссо. Кишинев, «Карты Молдовеняскэ», 1967, с. 58.

⁴ А. Руссо. Очерк. Кишинэу, «Карты Молдовеняскэ», 1967, п. 263—264. Здесь же использован хороший перевод очерка В. Ковальдиан на необходимость восточности. Ср. А. Руссо. Избранное. Кишинев, «Карты Молдовеняскэ», 1959, с. 76—77.

Колодец

ISSN 0130-2337

Молдова Литературная

В НОМЕРЕ:

Окончание романа венгерского писателя Геца САВАИ «Прогулка с женщинами и козлами».

Рассказы Михаила КИМЕЛЬФЕЛЬДА.

Стихи Николае ЕСИНЕНКУ, Юрия ПАВЛОВА, Александры ЮНКО, Сергея ШАМОТЫ.

Статьи Михая ЧИМПОЯ и Сергея ПОЖАРА

Юрий ГРЕКОВ. Энциклопедия «Курьезы и сюрпризы».

7-8
1997

звать, что Никита Стэнеску воплощает общее состояние поэзии, создавая Книку само-чтения, поддерживаемую Книгой пере-чтения. Создавая, он создаваем поэзией, в которой личность и безличность смешиваются чудесным образом.

Поэтический модернизм Стэнеску органичен, он внушен самой натурой поэта, а не искусственным ремесленническим актом. Хейдеггер напоминает нам всей своей философией, что не человек хозяин языка, а язык хозяин человека (Эминеску говорил то же самое), и насколько поэтичнее творчество поэта, настолько свободнее речь его. Человек наделен даром не только создавать вещи, которые растут сами собой, но творить нечто несуществующее в смысле формы. Так как основание не может быть найдено в небытии, а жизнь не может быть ограничена бытием, жизнь вещей и Бытие «должны свободно твориться, создаваться, дароваться». Таким свободным дарованием является «основательство» — поэт основывает, учреждает, порождает Бытие с помощью слова.

Да, только слово совершает чудо перехода Жизни в область существования, через него достигается то «наибольшее», что мы ищем по эту сторону реального. Вспомним сказанное Хейдеггером: «Бытие пронзаает собственную сферу, которая ограничена, как сфера (время) тем, что оно существует в слове. Язык есть сфера (храм), то есть, место убежища Бытия».

Язык, таким образом, не является чем-то из области знаков и цифр. Он место убежища Жизни, и мы достигаем существования через это место, «идя к колодцу, проходим сквозь слово «колодец», идя через лес, точно так проходим сквозь слово «лес».

Как мы могли бы мыслить о храме Бытия без тех, кто дерзает в Жизни и в языке?

Тот, кто дерзает — поэты.

Никита Стэнеску один из них. Убежище Жизни у него — это место между словами и несловами, между Я, находящимся внутри речи и его стремлением извне проникнуть внутрь.

Алеку РУССО

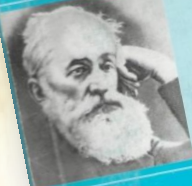
(1819-1859)

Писатель, публицист, общественный деятель. Родился в Кишиневе в помещичьей семье. Получив начальное домашнее образование, десятилетним мальчиком был направлен учиться в Швейцарию. По окончании курса в 1835 г. семнадцатилетний Ал. Руссо продолжил образование в Вене, откуда вскоре был выслан австрийскими властями за стихи, объявленные крамольными. С 1844 г. занимался адвокатурой в Яссах. Здесь он сблизился с такими выдающимися представителями демократической и революционной мысли, как В. Александри, М. Ко-

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ

ISSN 0236 - 3119

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ

«Orice cuvânt
oglindește un lucru,
o ființă, o idee,
o datină...»

BOGDAN PETRICEIU
HARDEU

DIN SUMAR

- POEMUL «CÎNTAREA ROMÂNIEI» ÎN BASARABIA DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX
- MITUL ANTROPOGONIC ÎN «BALTAGUL» DE M. SADOVEANU
- UNIVERSUL COPILĂRIEI LA CHARLES DICKENS, ION CREANGĂ ȘI MARC TWAIN
- FOLCLORISTUL ȘI ETNOGRAFUL PETRE V. ȘTEFĂNUȚĂ
- NUMERALUL ȘI ADJECTIVUL - O CLASĂ DE CUVINTE SAU DOUĂ? ABOARDARE GENERAL LINGVISTICĂ
- PLANIFICAREA ȘI REALITATEA LINGVISTICĂ DIN REPUBLICA MOLDOVA: DIGLOSIIE ȘI/SAU BILINGVISM
- TERMINOLOGIA ENTOPICĂ: ASPECTE ȘI PROCEDEE ONOMASIOLOGICE
- SISTEMUL CAZUAL AL LIMBII ROMÂNE PRIVIT DIN PERSPECTIVA VALENȚEI COMBINATORICE A VERBULUI

2004
1-3

GHEORGHE VRABIE,
doctor în filologie
(București)

CÎNTAREA ROMÂNIEI: NOI CONTRIBUȚII (II)

ANIVERSĂRI
Alecu Russo - 185

Autorul operii Bălcescu sau poate fi pusă, după scrisoarea adreșată de noi mai sus) surorii lui Al. P. Al. Odobescu care spune: „acea din imaginația vie și patriotică a românului este cea mai justă și corectă, întreprinde mai departe, se va reafirma și va da forma definitivă a literaturii noastre.”

Cun era de așteptat, istoricul literaturii Chitar simpla indicare de la Alecu Russo *Hronica moldovenească*,

Ștefan cel Bun, domnul Țării Moldovei, duce o imagine a lui Mihai Vitroacă digresiuni. La început ne referim la adunarea din noaptea de revelion ianuarie 1847 de la Paris de Nicolae Bălcescu a spus următoarele cuvinte mai mult decît semnificative: „Ținta noastră socotesc că nu poate fi alta decît unitatea națională a românilor. Unitate mai întîi în cîmpul la Bălcescu este adăugată și simțămînte, care să aducă cu vremea unitatea politică” [1, p. 178]. Nu dispunem de formația necesară pentru a spune cu siguranță că la acea întrunire a fost sau n-a fost prezent Alecu Russo, însă peste trei ani anume Nicolae Bălcescu traduce din franțuzește lebrul poem în proză *Cîntarea României* pentru a vedea lumina tiparului în revista „Roșia oarecum vagă, improprie, cînia viitoare”. Reproducem versetul 51 în traducerea autorului realizată în anul 1855: „un robii clăcii singele nostru țară lată și mănoasă pe căile cerului de se pomenește și astăzi... Și frații se iubeau ta (v. 44). Mai departe formulă de sine și creștea în avuție și fericire... turme nenumărate, ca stelele, pășteau în cîmpii cescu: *Traul tău e chinuirea și creștii și munca ta înrodește pămîntul*”.

Nu lipsite de interes sînt și aspectul social, izvorile, bineînțeles, propriie spiritului istoric și mesianic al lui Russo devin la Bălcescu foarte energice: *Trupul tău se va găzdui loc de somn vei priveghea muritorii*.

Chiar și unele corecturi se erau slobozenia și dreptul nostru, în același verset, unele vagi explicații, concludia că textului publicat profunde în sensul concepției sale.

Și o încheiere de la un veșnic istorică ori socială, — aceasta în tonul între ei... și vecinii se umplură de bucurie... Nu trecu mult, și fiecare, sezînd gu spiritului de jertfă: *Ca să nu înapoi, când ni s-a hrăpit, treburile ne curmate și unire străină toți să stea pentru unul și unul*.

© Gh. Vrabie, 1991

Sava PĂNZARU
Institutul de Literatură
și Folclor (Chișinău)

POEMUL CÎNTAREA ROMÂNIEI ÎN BASARABIA DIN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI XX

Pentru a aborda subiectul examinat sub un aspect istoric mai larg, consider admisibile digresiuni.

La început ne referim la adunarea din noaptea de revelion ianuarie 1847 de la Paris de Nicolae Bălcescu a spus următoarele cuvinte mai mult decît semnificative: „Ținta noastră socotesc că nu poate fi alta decît unitatea națională a românilor. Unitate mai întîi în cîmpul la Bălcescu este adăugată și simțămînte, care să aducă cu vremea unitatea politică” [1, p. 178]. Nu dispunem de formația necesară pentru a spune cu siguranță că la acea întrunire a fost sau n-a fost prezent Alecu Russo, însă peste trei ani anume Nicolae Bălcescu traduce din franțuzește lebrul poem în proză *Cîntarea României* pentru a vedea lumina tiparului în revista „Roșia oarecum vagă, improprie, cînia viitoare”. Reproducem versetul 51 în traducerea autorului realizată în anul 1855: „un robii clăcii singele nostru țară lată și mănoasă pe căile cerului de se pomenește și astăzi... Și frații se iubeau ta (v. 44). Mai departe formulă de sine și creștea în avuție și fericire... turme nenumărate, ca stelele, pășteau în cîmpii cescu: *Traul tău e chinuirea și creștii și munca ta înrodește pămîntul*”.

Nu lipsite de interes sînt și aspectul social, izvorile, bineînțeles, propriie spiritului istoric și mesianic al lui Russo devin la Bălcescu foarte energice: *Trupul tău se va găzdui loc de somn vei priveghea muritorii*.

Chiar și unele corecturi se erau slobozenia și dreptul nostru, în același verset, unele vagi explicații, concludia că textului publicat profunde în sensul concepției sale.

Și o încheiere de la un veșnic istorică ori socială, — aceasta în tonul între ei... și vecinii se umplură de bucurie... Nu trecu mult, și fiecare, sezînd gu spiritului de jertfă: *Ca să nu înapoi, când ni s-a hrăpit, treburile ne curmate și unire străină toți să stea pentru unul și unul*.

© Gh. Vrabie, 1991

Și aceste neamuri, care încă se numesc între sine români, în ochii celorlalte popoare numai seminții rătăcite, al cărora izvor s-a stins din ținerea (de) minte a oamenilor!...” (p. 164).

P.S. -A 16

ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII DE STAT DIN MOLDOVA

Seria "Științe filologice"

Volumul II

Chișinău - 2002

CONCEPȚIILE TEORETICO-LITERARE ALE LUI ALECU RUSSO

Silvia DĂNILĂ

Catedra Limba Română, Lingvistică Generală și Romanică

The literature work of Alecu Russo was forgotten for half of the century. That was published and commented after 1900. To see his preoccupation of theoretical-literary conception we must look at his articles.

The author wrote – that the literature must be “the expression of nation” and original, but it must be examined by the literary critique. Her knew that the society is a fight between the old (obsolete) and the new; and what that he pleaded for the new (in the literature too).

După cum se știe, opera lui Al.Russo a rămas o jumătate de veac înmormântată în paginile vremii sau în mapele de manuscrise ale Academiei Române. După 1900 s-a efectuat editarea și comentarea ei, ideile literare ale scriitorului fiind însă confundate, în genere, în masa considerațiilor lingvistice. Când totuși prezentarea lor s-a produs uneori, ea era doar o pură descripție. De aceea față de opiniile literare ale lui Al.Russo, vechea istorie literară a adoptat cunoștelele ei atitudini de ignorare, rezervă, recunoaștere parțială sau interpretare eronată.

Istoria literară mai veche nu ne-a oferit, prin urmare, nici o descriere integrală a opiniilor literare ale lui Russo, nici, mai cu seamă, o explicație științifică a lor. Abia în cadrul revoluției culturale și al revizuirii moștenirii literare s-a început o cercetare mai profundă.

Al.Russo n-a fost un teoretician al literaturii în sensul strict al acestei discipline. Preocupările lui de teorie literară trebuie extrase din articolele sale de critică literară, de folclor și lingvistică, unde apar relativ frecvent, situându-se pe axe ideologice bine precizate.

Una din afirmațiile centrale ale lui Russo e considerarea literaturii ca *expresie a nației*. Această idee o găsim în articolul *Critica criticii*, publicat în *Albina Românească* (din 1846, 14 februarie), unde notează “că este mai de folos a se juca pe ștena națională obiceiurile, năruirile știute în limba noastră decât traduceri de obiceiuri străine...” [1]. Ideea va fi reluată în *Cugetări*, unde va fi dezvoltată mai cuprinzător într-o caracterizare ca aceasta: “Ce este literatura de nu chiar expresia vieții unei nații? Înăruirea literaturilor, ca să fie dreaptă și legiuită, trebuie să iasă din gradul civilizației, din aplecarea națională, din înăruirea stării morale, sociale, politice: toate aceste elemente trebuie să se înșire delaolaltă” [2].

Literatura ca expresie a nației nu trebuie considerată doar ca o formulă omogenă, nația despre care vorbește Russo nu constituie o unitate, ci, dimpotrivă se caracterizează prin diferențierea dintre exploa-

tați și exploataatori. Literatura – expresia nației – înseamnă, în fond, literatura ca expresie a poporului. “Istoria literară mai veche, – susține Al.Dima, – a încercat să ignoreze lipsa de unitate a nației, accentuată de scriitor, referindu-se numai la acele texte ale lui Russo care idealizau trecutul, înfățișând, în cadrul lor, o iluzorie “armonie” între clasele ce se aflau în realitate în relații antagonice. Russo vedea însă, cel puțin în ce privește prezentul, lupta dintre clase și odiosul proces al exploataării” [3].

Temelia național-populară statornicește literaturii caracterul ei original față de alte literaturi. Aceaste e o altă idee ce se leagă strâns de cea dintâi. Russo va combate tendința de a se reduce literatura românească la un inventar de traduceri: “Tălmăciri, imitații, cercări, deși vrednice de laudă, nu alcătuiește o literatură” [4] va scrie în amintitul articol *Critica criticii*.

Ca și alți contemporani ai săi, Russo va identifica în folclor principalul fundament al literaturii naționale. În articolul despre *Poezia populară*, Russo va extinde baza populară a literaturii și în viitor: “Mă îngrijesc pentru viitorul literar și mă mângâi numai cu credința că acest viitor își va găsi loc de scăpare în poezia populară” [5]. Este un merit deosebit al lui Russo de a fi accentuat și el fundamentul popular al literaturii, legând-o strâns de popor, atât în ce privește trecutul, cât și viitorul, transformând simpla constatare istorică într-o normă generală a literaturii.

Fundamentul popular al literaturii include alături de limbă, susținând ideea justă a limbii comune întregii națiuni, a unei “limbi obștești” (oferindu-i un folos indirect literaturii, dându-i un veșmânt lingvistic natural, popular nu unul pedant, pseudo-savant), tradițiile, trecutul, căci “fără trecut societățile sunt șchioape”, iar literatura “nu are rădăcini nici nu dă roade” [6] scrie Russo în *Cugetări*.

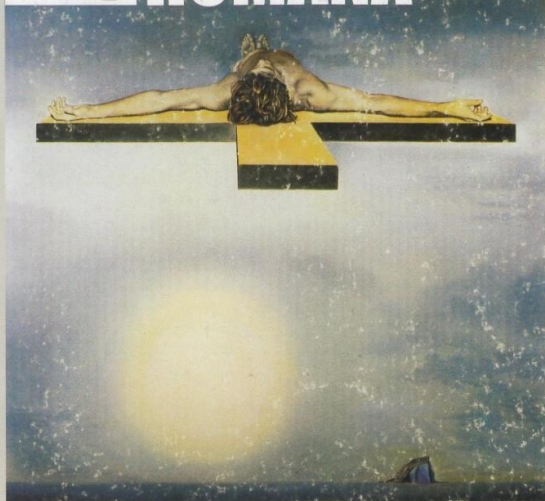
Scriitorul nu vede însă numai elementul vechi, ci și pe cel nou, lui nu-i lipsește privirea dialectică, căci el scrie: “humea merge înainte și nu se poate întoarce, fiul nu poate fi tată sau frate părintelui său” [7].

R805.90
L62

Limba ROMÂNĂ

Nr. 4-6 (142-144) 2007

ANUL XVII · CHIȘINĂU

INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂN

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ

ela

54 Limba ROMÂNĂ

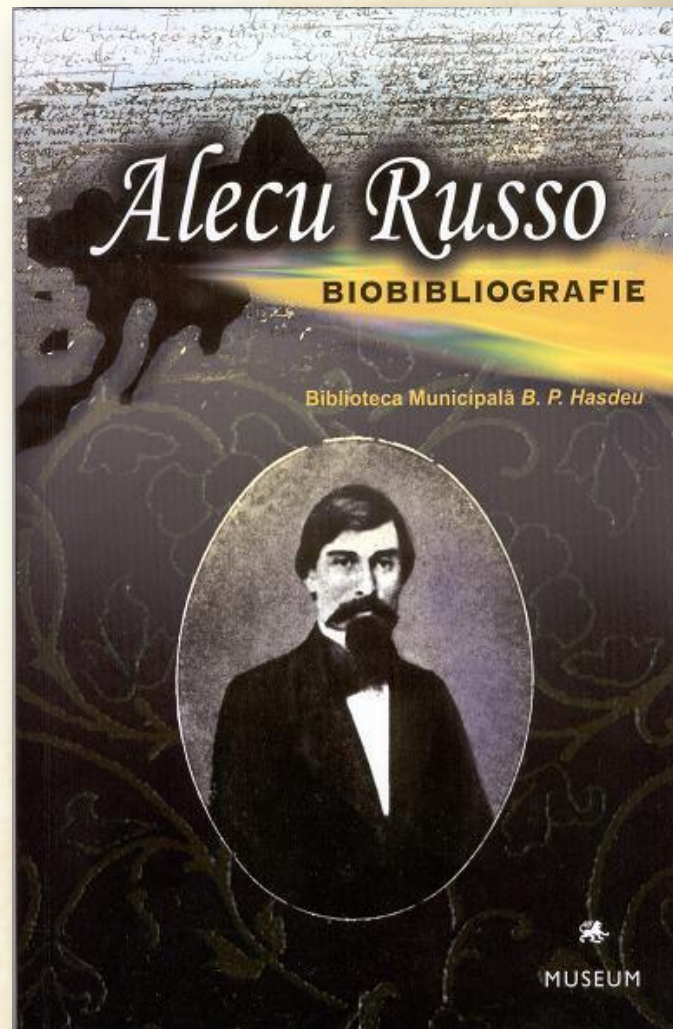
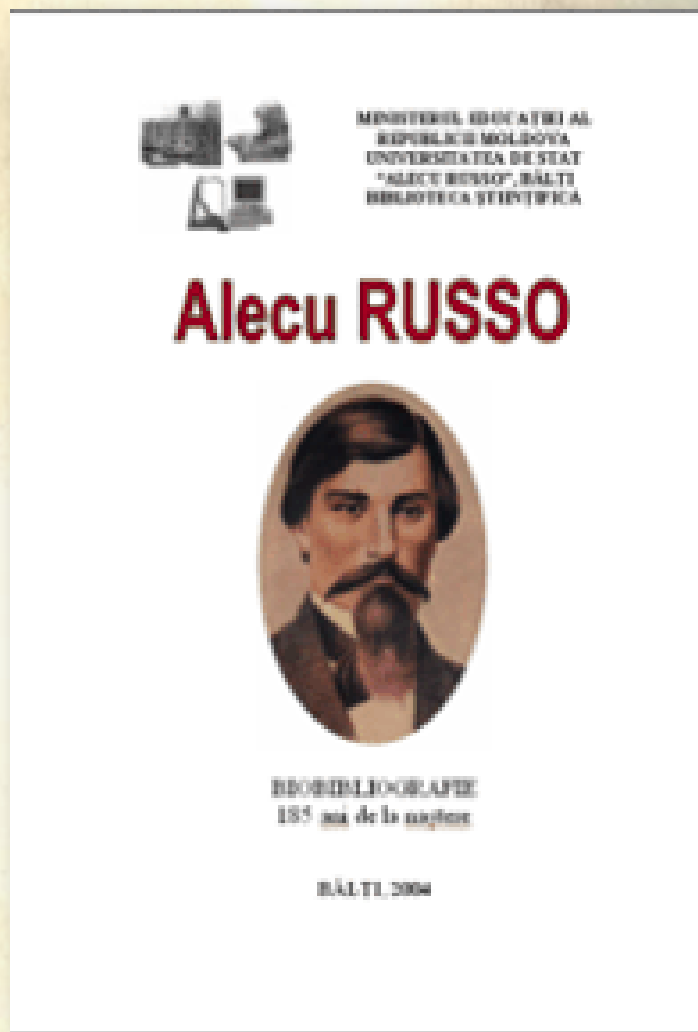
Maria ABRAMCIUC **CÂNTAREA ROMÂNIEI DE ALECU RUSSO: PERSPECTIVE CRITICO-METODICE**

Dificultățile pe care le întâmpină profesorul de literatură la predarea poemului în proză *Cântarea României* de Alecu Russo își au originea în complexitatea acestei scrieri, ce ilustrează nu doar tendințele mesianice ale literaturii române din perioada de până și de după revoluția burghezo-democratică de la 1848, ci surprinde și unele manifestări ale esteticii romantice, aflate în plină afirmare în literatura noastră de după 1850. Impedimentele interpretative mai decurg, pe de o parte, și din mecanismul poetic al operei, retoric în esență, iar, pe de altă parte, din maniera narativă, specifică scriitorului pașoptist, ceea ce impune un anumit tip de abordare în cadrul orelor de literatură română în clasa a IX-a. La toate acestea, se mai adaugă paradigma speciei, poemul în proză intrunind liricul și epicul, dinamica temei și a ideilor, convertite de autor într-un text simbolic-alegoric, stilul complex, implicațiile biblice, tonalitatea profetică a discursului etc.

Ne pronunțăm asupra oportunității fragmentelor selectate. Versetele 4, 5, 9, 17, 28, propuse de autorii manualului spre interpretare, sunt axate pe motivul patriei, al trecutului și al libertății naționale. Primele trei, omogene ca discurs și ca formulă stilistică, reflectă imaginea patriei, evocată într-un registru antitetic. În schimb, versetul 17, cu un conținut nebulos și cu un stil excesiv de reflexiv, ni se pare inadecvat pentru gradul de inteligență al elevilor din clasa a IX-a. Ultimul, 28, definește nuanțat ideea de patrie și, pe lângă accentele nostalgico-paseiste, proprii scrierilor lui Alecu Russo, denotă evidente finalități educative.

Structurat în patru compartimente, *Lumea cuvântului, Lumea textului, Lumea cărților și Dincolo de cărți*, studiul fragmentelor începe cu referințe la titlul *Cântarea României*, insistându-se pe noțiunea de *cântare*, și cu „explicarea și comentarea titlului din mai multe perspective posibile”. Una dintre acestea, paralela cu *Cântarea cântărilor* (*cântarea* semnificând, în plan religios, un cântec

BIOBIBLIOGRAFII

PRIETENII DESPRE BIBLIOTECA LUI ALECU RUSSO

SCRIITORII ROMANI MODERNI

949.3
K64

MIHAIL KOGĂLNICEANU

O P E R E

TOMUL I

SCRIERI ISTORICE

EDIȚIE CRITICĂ ADNOTĂȚĂ CU
O INTRODUCERE ȘI NOTE DE
ANDREI OTETEĂ
PROFESOR LA UNIVERSITATEA DIN IAȘI

FUNDAȚIA REGALĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTA

LETOPISEȚELE ȚĂRII MOLDOVEI¹⁾

PREFAȚA

Dacă vredinioară studiul istoriei a fost trebuit, aceasta este în epoca noastră, în acest timp de haos, când și oameni publici și oameni privați, bătrâni și tineri, ne-am văzut individualitățile sfâșiate și iluziile ce ni erau mai plăcute, șterse. Într'un asemenea timp, limanul de mântuire, altarul de răzimat pentru noi este studiul istoriei, singurul oracol care ne mai poate spune viitorul.

Acest mare adevăr îl simțese mai cu deosebire națiile civilizate. Noi vedem că la dănele istoria singură a moștenit tot interesul ce ultimată îl aveau alte cunoștințe teoretice; căci, tocmai ele simțese nevoia de a-și lega prezentul cu trecutul. De aceea, nici într'un secol, chiar în acel al Benedictinilor, nu s'au publicat ca astăzi colecții mai mari de cronice și de urice originale spre a completa istoria. În adevăr, spre a avea o istorie, și îndeosebi istoria țării sale, nimic mai bun, mai folositor, mai neapărat este, decât de a se întoarce la izvoarele originale, adică de a avea înaintea sa cronicile, biografiile, diplomele, toate acele acte scrise care se raportează la întâmplările politice, la dreptul public, la legile, la instituțiile, obiceiurile și moravurile timpurilor trecute; căci, puși în față cu aceste originaluri, suntem, cum am zis, la izvoarele istoriei, fără ca niciun intermediar să se pue între noi și între aceste monumente vrednice de tot onorul. Noi vedem că în toate părțile, unde este ceva progres, staturile, ocârmuirile, societățile, învățații, cu o deosebită emulație, se ocupă cu adunarea, cu publicarea, cu cercetarea cronicelor, hrisoavelor,

¹⁾ Iași, 3 vol., 1845—1852. (Nota editorului).

De la Alecu Russo a rămas o bogată bibliotecă. Ea cuprindea, pe lângă diferite manuscrise, următoarele cărți: *Letopisețul Moldovenesc*, de M. Kogălniceanu (desigur ed. 1852), *Istoria Românilor*, de Vaillant (desigur: *La Roumanie*, Paris 1844, 3 vol.), *Istoria lumii nemțești*, de Krim; cărți de Alecsandri, Conachi, C. Negruzzi, Arisoveghi; cărți de drept, geografie, etc.

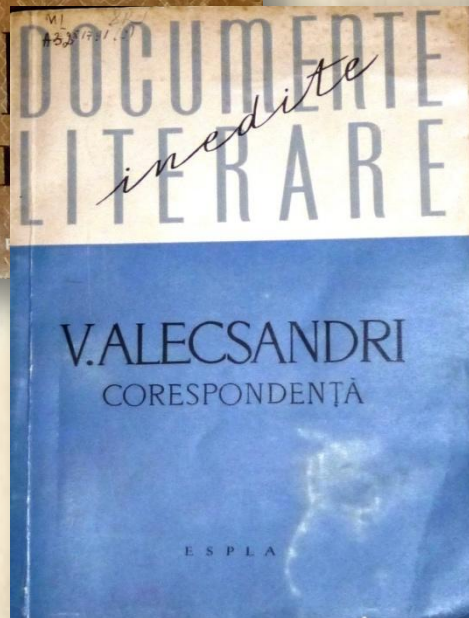
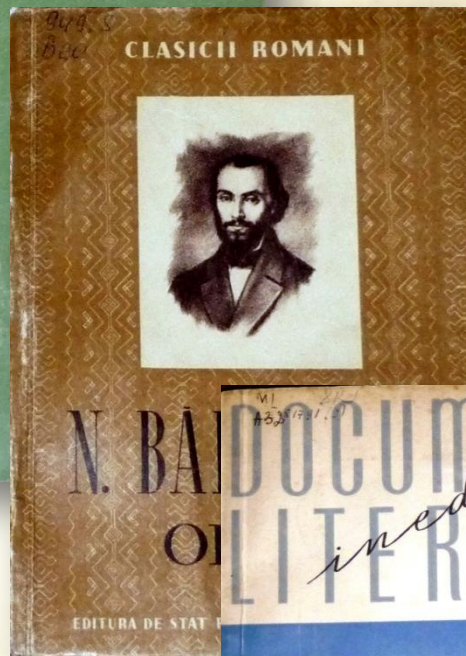
Dar, ce păcat! Atât cărțile, cât mai ales manuscrisele bibliotecii lui Russo s-au pierdut. Le cunoaștem numai dintr-o înregistrare oficială a lor, făcută de autorități.

SCRITORII ROMINI

C. CONACHI

SCRIERI ALESE

CAPITOLUL XII

CRITICA REPREZENTAȚII PIESEI IONICĂ, DRAGUL MAMEI • REPREZENTAREA PIESEI PROVINCIALUL LA TEATRUL NAȚIONAL SAU JUCĂTORII VADRĂ DE AL. RUSSO ȘI SURGUNIREA ACTORILOR N. TEODORU, T. TEODORINI ȘI N. LUCHIAN, CÎT ȘI A AUTORULUI LA MONASTIRILE CAȘIN ȘI SOVEJA • ÎMNUL COMPUS DE POETUL GH. ȘION, MUZICA DE A. FLECHTENMACHER, CÎNTAT LA ÎNCHIDEREA STAGIUNEI 1845-1846 • LISTA PIESELOR JUCATE ÎN ACEASTĂ STAGIUNE • REPREZENTAȚILE TEATRALE DIN BACĂU

Începutul anului 1846 s-a făcut de actorii Teatrului Național cu o piesă originală, care dădea prilej tînărului literat Dimitrie Gusti de a scrie o lungă critică în foaia timpului, ceea ce dovedește că această piesă a avut oarecare răsunset în societatea ieșană.

Astfel, în 2 ianuarie 1846 s-a jucat de trupa moldovenească, în beneficiul d-nei Caterina, piesa intitulată *Ionică, dragul mamei*, melodramă în 4 acte, compusă de D. Miculescu. Apoi, miercuri 8 ianuarie s-a jucat *Angelo sau Tiranul de Padua*, dramă în 3 acte și 4 tablouri de Victor Hugo, tradusă de C. Negruzzi. Punerea în scenă la această piesă a fost făcută cu îngrijire de regizorul Jerant.

Despre modul cum s-au jucat aceste două piese, găsim în *Albina românească* din 18 ianuarie, nr. 4, o critică făcută de Dimitrie Gusti, pe care credem nemerit a o reproduce. Iată-o :

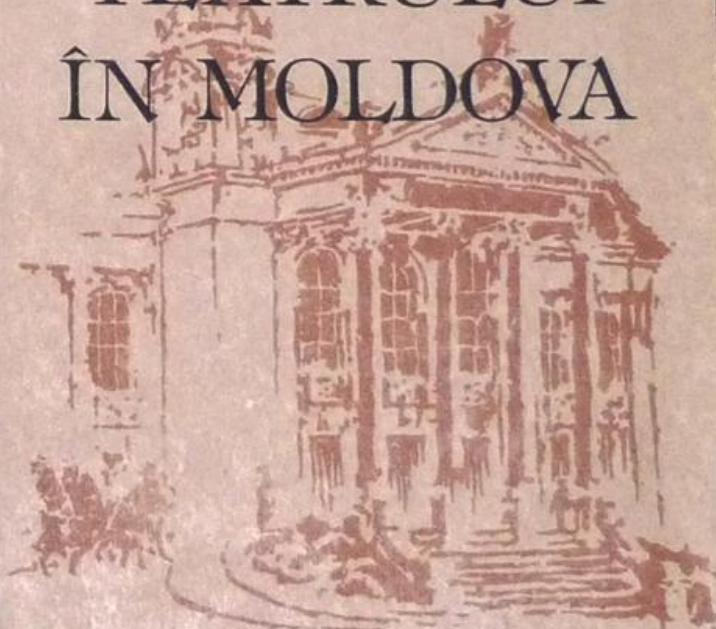
„În șirul pieselor reprezentate în iarna aceasta pe Teatrul Național însemnăm și pe aceea intitulată: *Ionică, dragul mamei*, melodramă în 4 acte, compusă de d. D. Miculescu. Ea fu reprezentată în 2 sesiuni a curgătoarei în beneficiul d-nei Caterina. Sala era plină de privitori pe cari li atrăsese originalul piesei. Execuția ei urmă nu cu acé nemerire, despre care trupa moldovănească nu au dat în mai multe rînduri dovezi. O nedeplină știință a rolurilor și suirea piesei fără de repetiții, așa zicînd, au făcut a pierde foarte mult acțiunea jucătorilor și au întunecat puțin și meritul piesei. Cu toate acestea, nu se poate tăgădui că d-na Teodorini, în rolul de Ruxanda, soția C. C. Ionică nu și-au arătat patetica sa, motivată din amăgire, din iubire și din poziția rangului său ca fiică de făclieru. Graiul ei era organul suferinței și suferințele jugul amoriului pe care-l purta. Tînăra acțiunea se pare a-și fi întrunit toate puterile pentru de a executa și a culege în sara aceasta aplauzele privitorilor, pe care cu mulțămire deplină i le da. Aceea însă ce nu caracteriza na-

2c(m)

B 86

Teodor Burada

ISTORIA
TEATRULUI
ÎN MOLDOVA

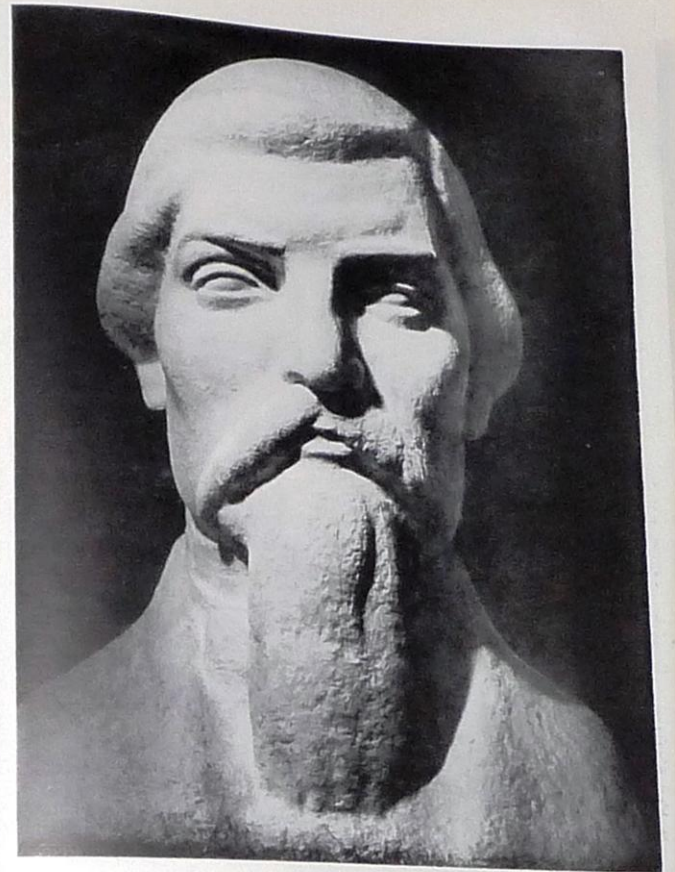

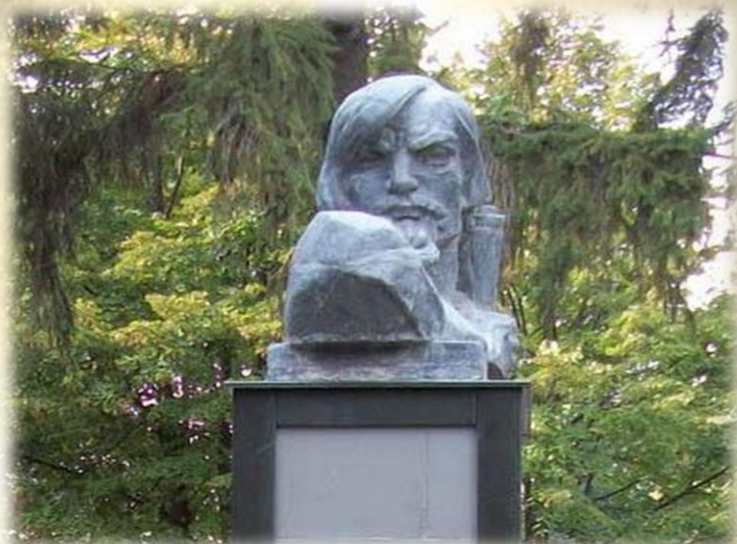
ALECU RUSSO ÎN ARTĂ

С. Г. Бобернага

ИОСИФ
КЕПТЭНАРУ

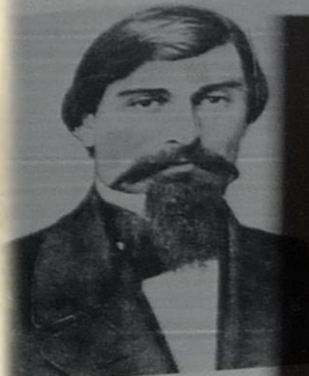

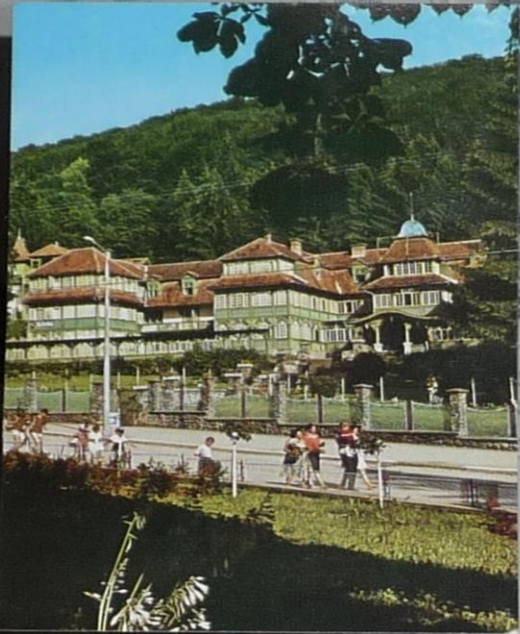
Bălți, str. Pușkin 38, în curtea Universității de Stat „Alec Russo”

Bustul lui Alecu Russo din Suceava

Mihail Voichișanu

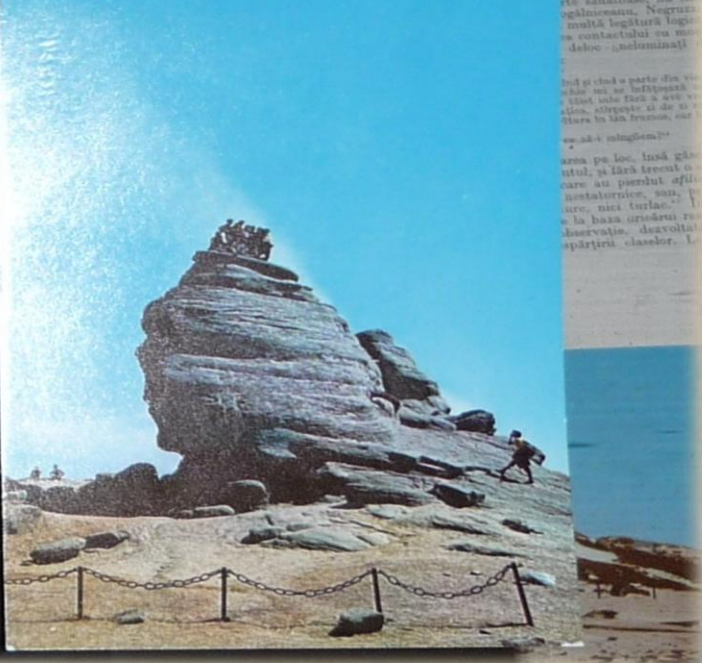

Moldova de la 1834 până în 1849. Litografie panflet împotriva lui Mihail Voichișanu.

sențea. În industria noastră are izbândă
 și în zilele noastre...
 de vrea să se ridice...
 în țară...
 de vrea să se ridice...

Mătașarii n-au schimbat în caracter, așa regiuni răz și
 un răz vatăl, pe viaa din contra răz și înțeles de sărbătoră se țu
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...
 împertiniență aivilizat, caricatură obșcoasă din
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...

Încep din nou să vă recomandăm și să vă prezentăm
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...

de sărbătoră se țu...
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...
 răz și înțeles de sărbătoră se țu...

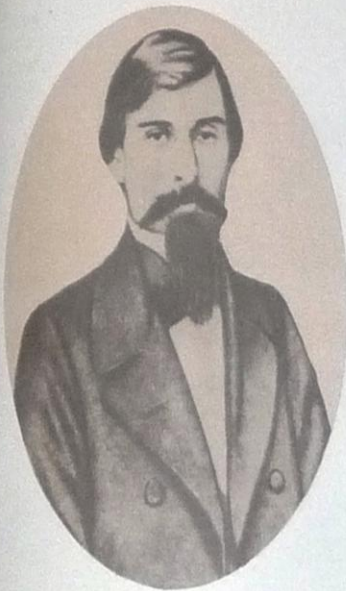
**IASI
IASSI
IASSY
IASHI
JASSY**

„Ajutat de câteva persoane și mai cu seamă de dl. Alecu Russo, am adunat o mare parte din poeziile populare și acum, săvîrșind îndreptarea și orînduiala lor, le închin patriei mele ca cea mai dreaptă avere a ei.”

Vasile Alecsandri

„Dar ceea ce ar ajunge pentru a face din Russo unul dintre numele mari ale literaturii noastre e tînguirea intitulată *Cîntarea României*.”

Nicolae Iorga

139- Alecu Russo (1819-1859), scriitor

141- Stampa Amintire din Iasi

140- Cîntarea României, renumitul poem al lui Alecu Russo publicat în anul 1855 de Vasile Alecsandri în revista *România literară*

„Dacă dușmanul vostru va cere legămînte rușinoase de la voi, atunci mai bine murși prin sabia lui decît să fiți privitori impasibili și ticloșii țării voastre. Domnul părinților voștri însă se va îndura de lacrimile slugilor sale și va rădica dintre voi pe cineva, carele va așeza iarăși pre urnații voștri în volnicia și puterea de mai înainte.”

Amicică moldovenescă

„Domnul Dumnezeu părinților noștri înduratu-s-a de lacrimile tale, norod nemîngiat, înduratu-s-a de durerea plămînilor tale, țara mea... Nu ești îndestul de smerită, îndestul de chinată, îndestul de sfîșiată! Vădovă de ficiorii cei viteji, plîngi fără încetare pe mormintele lor, precum plîng și jalesc femeile displetite pe săcrii mut ale toților.”

✠
ALEXU RUSO

n. 17 martie 1808 - d. 14 februarie 1859.

ALE CĂRUI SLĂVITE
OSEMINTE AU FOST MUTATE
DE LINGA ZIDUL DE AFARA
ÎN SFÎNTA BISERICĂ ÎN
SEMN DE PATRIOTICĂ
RECUNOSTINȚĂ. —

EVANGHELIA ESTE
CĂRTEA LIBERTĂȚII.
HRISTOS NU A ZIS:
„UCIDEȚI PE ACEI CARE
NU VREAU SĂ CREDĂ ÎN MINE”.
HRISTOS A ZIS: „CUVÎNTUL
ESTE PENTRU TOȚI ACEI
CARE VREAU SĂ-L ASCULTU”.

AD MEMORIAM

RESURSE ELECTRONICE

<http://www.autorii.com/scriitori/alecu-russo/>

<http://www.scriptorium.ro>

www.carti-online.com

www.biografii-online.net/.../alecu-russo

<http://www.roenciclopedia.ro/>

<http://www.wikipedia.org>

Realizatori:

Adella CUCU, șef serviciu

Valentina TOPALO, șef serviciu

Silvia CIOBANU, șef serviciu

Redactor - coordonator: Elena HARCONIȚA, Directoarea
Bibliotecii Științifice

2014